

Věra Vašáková a kol.

**VYHODNOCENÍ ZÁVĚREČNÝCH ZKOUŠEK
PODLE JEDNOTNÝCH ZADÁNÍ V ROCE 2011/2012**
z pohledu škol, odborníků z praxe a editorů

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Věra Vašáková a kol.

**VYHODNOCENÍ ZÁVĚREČNÝCH ZKOUŠEK
PODLE JEDNOTNÝCH ZADÁNÍ V ROCE 2011/2012**

Z pohledu škol, odborníků z praxe a editorů

OBSAH

ÚVOD	5
VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKŮ PRO ŠKOLY	7
1. Příprava školy na závěrečné zkoušky	7
1.1. Využití metodické pomoci	7
1.2. Příprava na závěrečné zkoušky ve škole	7
2. Realizace závěrečné zkoušky	8
2.1. Písemná zkouška	8
2.2. Praktická zkouška	10
2.3. Ústní zkouška	12
2.4. Samostatná odborná práce	14
2.5. Účast odborníka z praxe u závěrečné zkoušky	15
3. Názory školy na jednotné zadání	16
3.1. Názory na přínos jednotného zadání	16
3.2. Postoje k nové závěrečné zkoušce	17
VYHODNOCENÍ NÁZORŮ ODBORNÍKŮ Z PRAXE	19
4. Poznatky z expertního posouzení jednotného zadání	19
4.1. Celkové posouzení jednotného zadání	19
4.2. Posouzení jednotlivých zkoušek	24
5. Shrnutí výsledků expertního posouzení jednotného zadání	33
MONITOROVÁNÍ PRŮBĚHU ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠKY VE ŠKOLÁCH	36
6. Průběh monitoringu	36
6.1. Monitorované oblasti	36
6.2. Realizace monitoringu	38
7. Výsledky monitoringu závěrečné zkoušky podle jednotného zadání	46
7.1. Příprava závěrečné zkoušky podle jednotného zadání	46
7.2. Realizace závěrečné zkoušky podle jednotného zadání	47
7.3. Názory na jednotné zadání	53
7.4. Závěry	54

Úvod

V rámci řešení projektu Nová závěrečná zkouška¹ bylo pro školní rok 2011/2012 vytvořeno celkem 113 jednotných zadání závěrečné zkoušky (JZZZ), z toho 80 pro obory vzdělání kategorie H a 33 pro obory vzdělání kategorie E. Na tvorbě jednotných zadání se podílelo na 500 spolupracovníků ze škol a odborníků z praxe.

Jednotná zadání byla školám zpřístupněna v březnu 2012 prostřednictvím internetového informačního systému nové závěrečné zkoušky. Při závěrečné zkoušce je mohly využít všechny školy, které mají ve své vzdělávací nabídce zařazeny příslušné obory středního vzdělání s výučním listem. V rámci navazujícího projektu Nová závěrečná zkouška 2², který začal v dubnu 2012, byl vyhodnocen průběh závěrečných zkoušek na školách, které využily jednotné zadání. Podle zpětné vazby, poskytnuté školami prostřednictvím informačního systému, se pro využití jednotného zadání rozhodlo 61 % škol s obory vzdělání kategorie E a 81 % škol s obory vzdělání kategorie H.

K jednotným zadáním se po závěrečných zkouškách v červnu 2012 vyjadřovali ti nejpopovolanější – pedagogové, kteří měli zadání od března k dispozici, připravovali podle nich závěrečné zkoušky, v červnu je realizovali a následně prostřednictvím dotazníku chválili nebo kritizovali. V informačním systému NZZ byl za tím účelem ke každému jednotnému zadání umístěn dotazník s baterií otázek na průběh přípravy a realizace závěrečných zkoušek podle jednotných zadání. Získané připomínky, názory a postřehy škol k jednotlivým zadáním byly statisticky zpracovány a předány vedoucím autorských týmů, které připravují jednotná zadání pro školní rok 2012/2013.

V předkládaném materiálu naleznete informace o tom, jak dopadlo statistické vyhodnocení všech 923 dotazníků, které školy vyplnily. Ke každé položce dotazníku je uveden číselný údaj v procentech zastoupení kladné a záporné odpovědi a jeho grafické znázornění.

Výsledky dokumentují, že školy byly s kvalitou jednotných zadání ve velké většině spokojeny a jejich celkový postoj k uplatnění nové závěrečné zkoušky zůstává velmi pozitivní.

Další důležitou zpětnou vazbu o kvalitě jednotných zadání daných oborů vzdělání poskytují zástupci zaměstnavatelů, kteří posuzují zejména soulad s reálnými požadavky na výkon příslušných povolání. Odborníci z praxe, pověřeni Hospodářskou komorou ČR, průběžně sledovali tvorbu jednotných zadání příslušných oborů vzdělání prostřednictvím informačního systému. Mohli tak bezprostředně sdělovat autorským týmům svoje připomínky a náměty k aktuálně zpracovávaným částem zadání. Po ukončení tvorby jednotných zadání pak tito experti vypracovali ke každému zadání, jehož posouzením byli pověřeni, souhrnné stanovisko.

Celkově lze konstatovat, že expertní posouzení jednotných zadání vyzněla ve významné většině pozitivně. Ze 113 posuzovaných jednotných zadání byly pouze k jednomu vysloveny vážné výhrady.

¹ Nová závěrečná zkouška byl projekt MŠMT financovaný z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR. Projekt byl ukončen 31. 3. 2012, jeho řešením se zabýval Národní ústav pro vzdělávání.

² Nová závěrečná zkouška 2 je projektem MŠMT financovaným z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR. Jeho řešení je rozvrženo do období od 1. 4. 2012 do 30. 6. 2014, zabývá se jím Národní ústav pro vzdělávání.

Jako každý rok³, také ve školním roce 2011/2012 monitorovali vedoucí autorských týmů, z jejichž dílny jednotná zadání vyšla, průběh závěrečných zkoušek podle jednotného zadání ve vybraných školách. Vzhledem k vysokému počtu jednotných zadání a termínům závěrečných zkoušek ve školách bylo stanoveno, že každý editor musí závazně realizovat ke každému z vytvořených JZZZ jeden monitoring v příslušném oboru vzdělání.

U oborů, pro které byla JZZZ k dispozici již opakovaně, měli preferovat ty školy, které ve školním roce 2011/2012 realizovaly závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání poprvé. To ovšem bylo možné zejména v případě čteněji zastoupených oborů vzdělání. Monitoring se zaměřil na průběh praktické a ústní zkoušky. Navíc bylo možné získat informace o průběhu celé závěrečné zkoušky (tj. všech dílčích zkoušek – písemné, praktické, ústní).

Monitoring prokázal jednoznačně pozitivní zkušenosti škol s přípravou závěrečné zkoušky podle jednotného zadání.

³ Monitorinky závěrečných zkoušek se provádějí od školního roku 2004/2005. V roce 2005 byl spuštěn první ze tří projektů pro reformu závěrečných zkoušek spolufinancovaných ESF (Kvalita I).

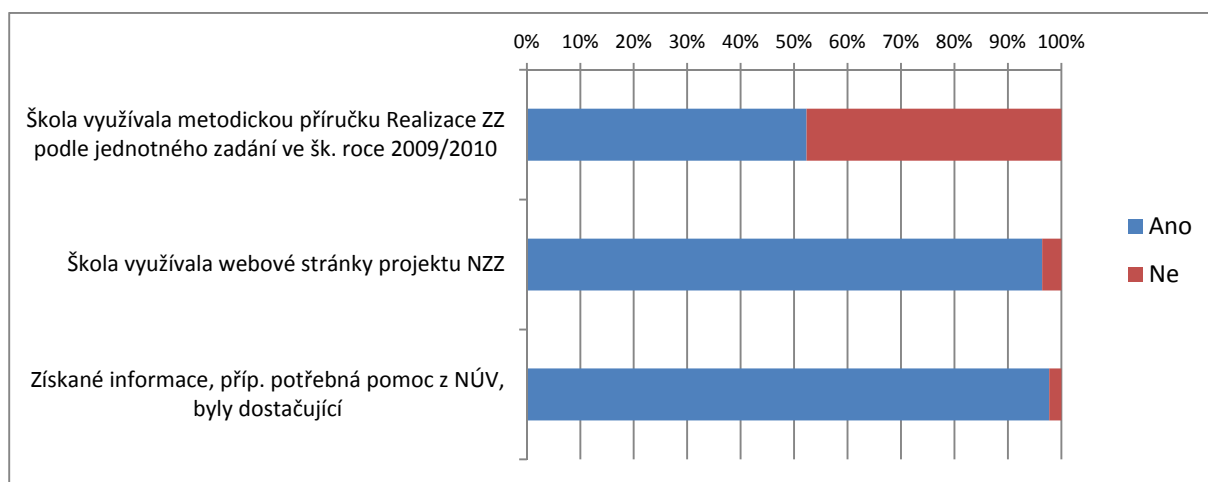
Vyhodnocení dotazníků pro školy

1. Příprava školy na závěrečné zkoušky

1.1. Využití metodické pomoci

Školám byla poskytována široká metodická podpora. Zhruba polovina škol využívala metodickou příručku s pokyny k přípravě závěrečné zkoušky. To je daleko méně než v předchozím roce, kdy to bylo až 90 % škol. Vysvětlením je to, že zatímco dříve příručku získávali zástupci škol na metodických seminářích, naposledy se již semináře z důvodu ukončení projektu nekonaly a příručky byly zaslány přímo ředitelům škol. Velká většina škol využívala informace z webových stránek projektu. Spokojenost se získanými informacemi a podporou z NÚV byla vysoká – 98 % a oproti předcházejícímu roku se ještě o 8 procentních bodů zvýšila.

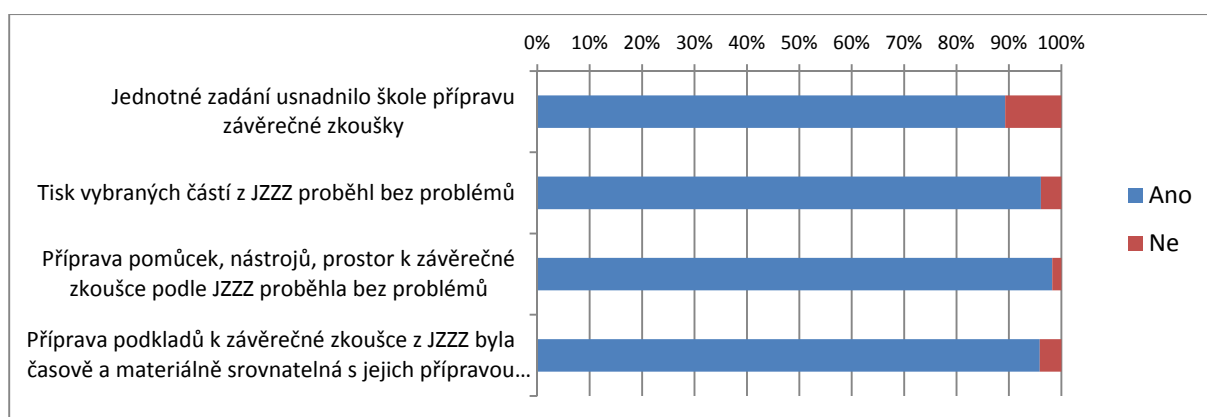
	ANO	NE
Škola využívala metodickou příručku Závěrečná zkouška podle jednotného zadání ve škole, šk. roce 2011/2012	52 %	48 %
Škola využívala webové stránky projektu NZZ	96 %	4 %
Získané informace, příp. potřebná pomoc z NÚV, byly dostačující	98 %	2 %

1.2. Příprava na závěrečné zkoušky ve škole

Podobně jako v předchozích letech odpovědělo 89 % škol, že jednotné zadání jim usnadňuje přípravu závěrečné zkoušky. Ke stoprocentní spokojenosti se blíží i hodnocení náročnosti tisku, přípravy pomůcek a podkladů.

	ANO	NE
Jednotné zadání usnadnilo škole přípravu závěrečné zkoušky	89 %	11 %
Tisk vybraných částí z JZZZ proběhl bez problémů	96 %	4 %
Příprava pomůcek, nástrojů, prostor k závěrečné zkoušce podle JZZZ proběhla bez problémů	98 %	2 %
Příprava podkladů k závěrečné zkoušce z JZZZ byla časově a materiálně srovnatelná s jejich přípravou původním způsobem	96 %	4 %

2. Realizace závěrečné zkoušky

2.1. Písemná zkouška

Školy měly možnost uplatnit jednotné zadání u všech zkoušek nebo jen u některých a jinde použít zadání vlastní. V případě písemné zkoušky využilo jednotné zadání 95 % škol – stejně jako loni.

O tom, že organizační pokyny pro školy byly dostatečné, svědčí i to, že všechny školy je u závěrečné zkoušky uplatnily, podobně (99 % škol) nezaznamenalo problém s volbou témat a srozumitelností pokynů pro žáky v oborech vzdělání kategorie E.

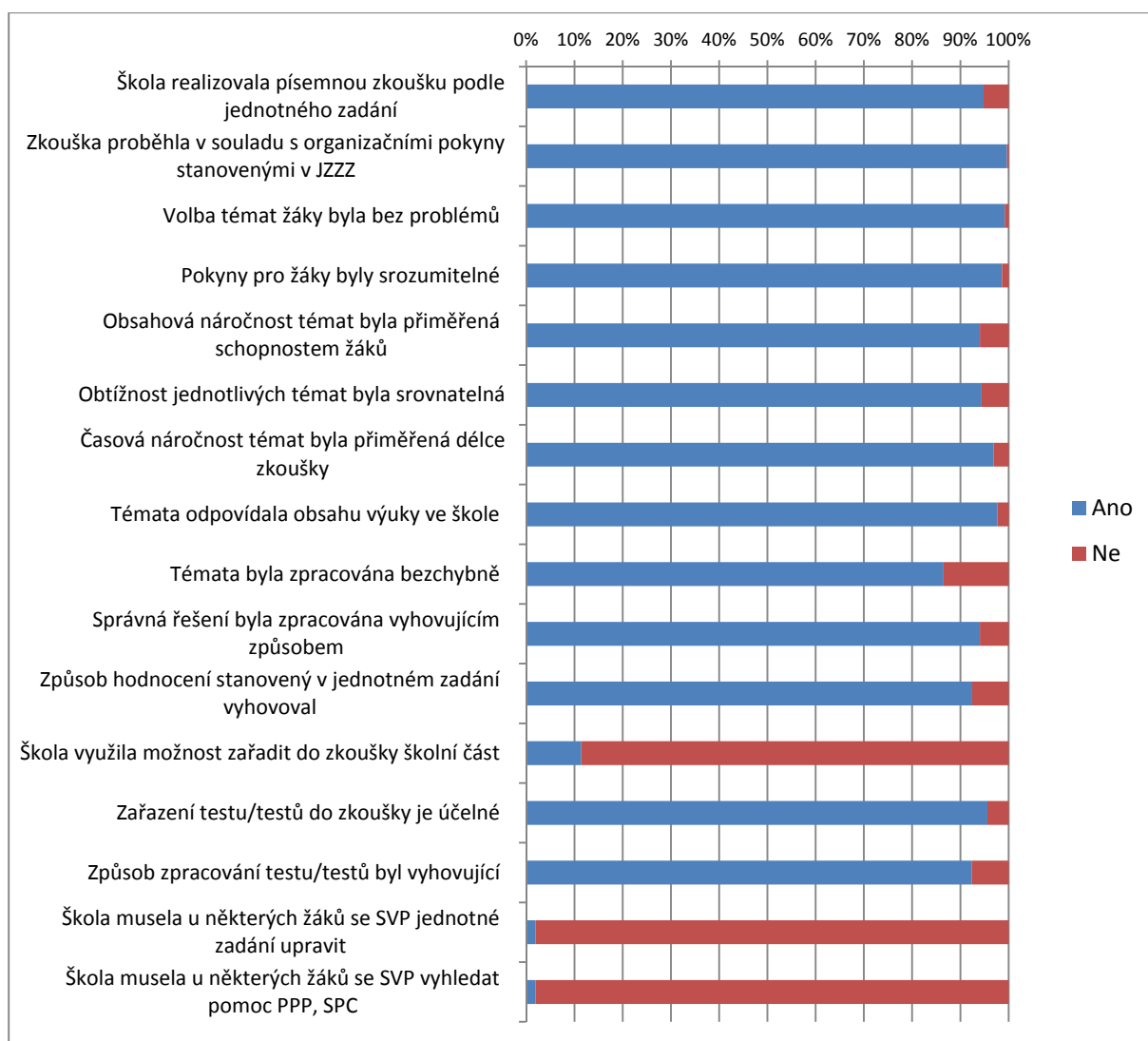
Drtivá většina škol vyjádřila názor, že obsahová a časová náročnost témat byla přiměřená (94 % a 97 %), obtížnost témat byla srovnatelná (94 %) a odpovídala obsahu výuky ve škole (98 %). Správná řešení a způsob hodnocení školám vyhovoval (94 % a 92 %). Ve srovnání s předchozím rokem stejných 13 % škol upozornilo na chyby v zadání. Pouze 11 % škol (loni 12 %) využilo možnost zařadit do zkoušky školní část.

Tam, kde byl součástí písemné zkoušky test, školy vypověděly, že jeho zařazení bylo účelné (96 %) a zpracování vyhovující (92 %). A stejně jako před rokem pouze ve 2 % případů škola upravila jednotné zadání pro potřeby žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a vyhledala pomoc specializovaného pracoviště.

	ANO	NE
Škola realizovala písemnou zkoušku podle jednotného zadání	95 %	5 %
Zkouška proběhla v souladu s organizačními pokyny stanovenými v JZZZ	100 %	0 %
Volba témat žáky byla bez problémů	99 %	1 %
Pokyny pro žáky, příp. pokyny, které vyučující musí sdělit žákům u oborů vzdělání kategorie E, byly srozumitelné	99 %	1 %
Obsahová náročnost témat byla přiměřená schopnostem žáků	94 %	6 %
Obtížnost jednotlivých témat byla srovnatelná	94 %	6 %
Časová náročnost témat byla přiměřená délce zkoušky	97 %	3 %
Témata odpovídala obsahu výuky ve škole	98 %	2 %
Témata byla zpracována bezchybně	87 %	13 %
Správná řešení byla zpracována vyhovujícím způsobem	94 %	6 %
Způsob hodnocení stanovený v jednotném zadání vyhovoval	92 %	8 %
Škola využila možnost zařadit do zkoušky školní část *	11 %	89 %
Zařazení testu/testů do zkoušky je účelné **	96 %	4 %
Způsob zpracování testu/testů byl vyhovující **	92 %	8 %
Škola musela u některých žáků se SVP jednotné zadání upravit	2 %	98 %
Škola musela u některých žáků se SVP vyhledat pomoc PPP, SPC	2 %	98 %

* Vyplňuje se pouze tehdy, pokud jednotné zadání oboru vzdělání školy umožňovalo zařadit do písemné zkoušky školní část.

** Vyplňuje se v případě, kdy součástí témat písemné zkoušky byl test.

2.2. Praktická zkouška

Jednotné zadání u praktické zkoušky využilo 87 % škol (stejný podíl by i loni).

Ani u praktické zkoušky nezaznamenala žádná škola problémy v dodržení organizačních pokynů. Požadavky v zadání na vybavení pracoviště odpovídaly v 99 % podmínkám školy, přičemž 19 % škol realizovalo zkoušku na reálném pracovišti (loni to bylo 22 %). Obsahová a časová náročnost témat byla opět hodnocena velkou většinou škol jako přiměřená (97 % a 96 %), obtížnost témat byla srovnatelná (92 %) a odpovídala obsahu výuky ve škole (99 %) i požadavkům praxe (98 %).

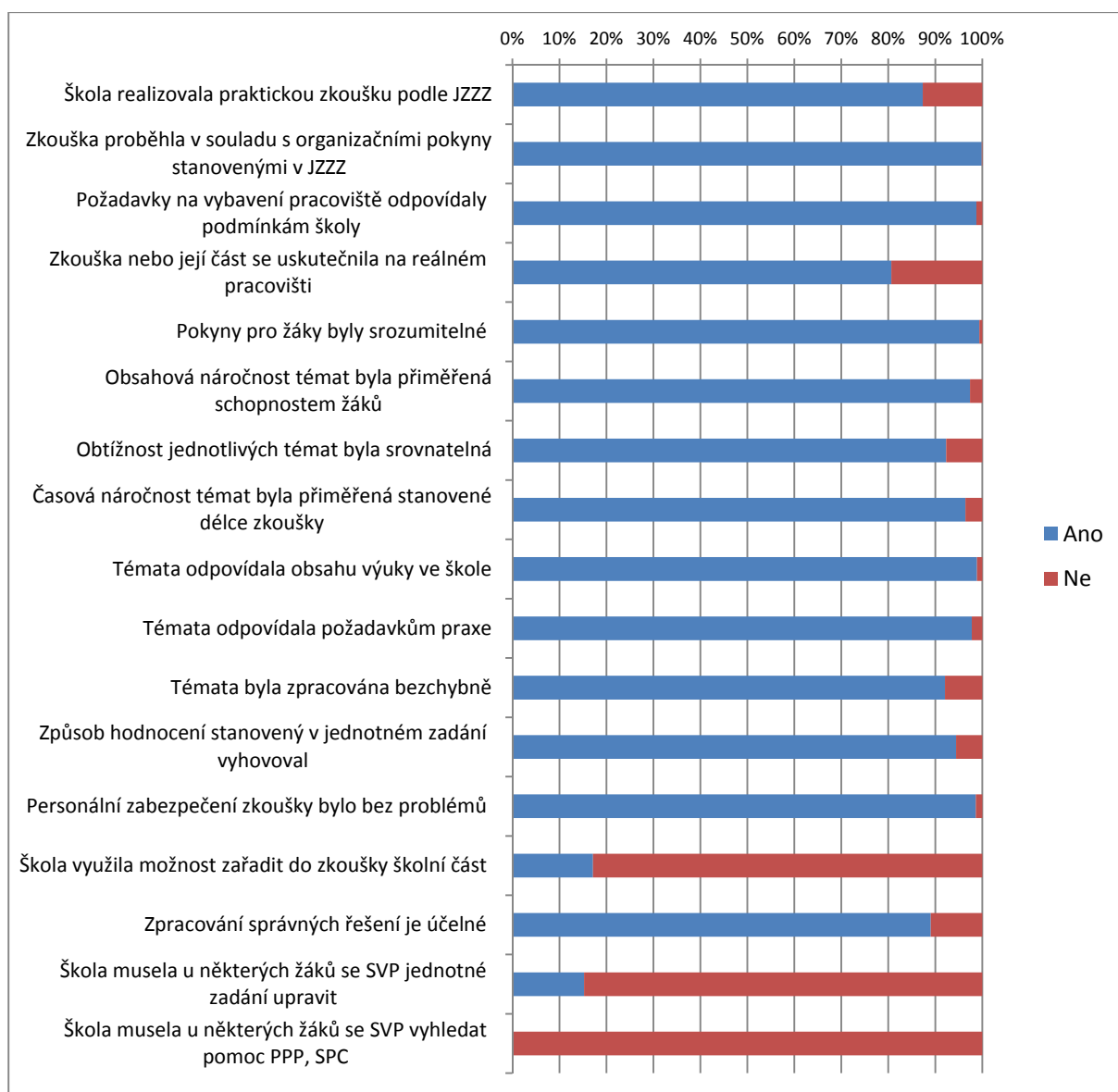
Na chybu v zadání upozornilo 8 % škol – to je oproti loňsku velké zlepšení, neboť tehdy našlo chybu 37 % škol. Podobně se výrazně zlepšil způsob hodnocení, který 94 % škol vyhovoval – loni bylo spokojeno s hodnocením 66 % škol. A zatímco loni 32 % škol poukázalo na problém s personálním zabezpečením zkoušky, letos pouhé 1 %!

Školní část zařadilo do praktické zkoušky 17 % škol. 15 % škol uvedlo, že upravilo jednotné zadání pro potřeby žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

	ANO	NE
Škola realizovala praktickou zkoušku podle JZZZ	87 %	13 %
Zkouška proběhla v souladu s organizačními pokyny stanovenými v JZZZ	100 %	0 %
Požadavky na vybavení pracoviště odpovídaly podmínkám školy	99 %	1 %
Zkouška nebo její část se uskutečnila na reálném pracovišti	81 %	19 %
Pokyny pro žáky, příp. pokyny, které vyučující musí sdělit žákům u oborů vzdělání kategorie E, byly srozumitelné	99 %	1 %
Obsahová náročnost témat byla přiměřená schopnostem žáků	97 %	3 %
Obtížnost jednotlivých témat byla srovnatelná	92 %	8 %
Časová náročnost témat byla přiměřená stanovené délce zkoušky	96 %	4 %
Témata odpovídala obsahu výuky ve škole	99 %	1 %
Témata odpovídala požadavkům praxe	98 %	2 %
Témata byla zpracována bezchybně	92 %	8 %
Způsob hodnocení stanovený v jednotném zadání vyhovoval	94 %	6 %
Personální zabezpečení zkoušky bylo bez problémů	99 %	1 %
Škola využila možnost zařadit do zkoušky školní část *	17 %	83 %
Zpracování správných řešení je účelné **	89 %	11 %
Škola musela u některých žáků se SVP jednotné zadání upravit	15 %	85 %
Škola musela u některých žáků se SVP vyhledat pomoc PPP, SPC	0 %	100 %

* Vyplňuje se pouze v případě, kdy délka trvání praktické zkoušky podle JZZZ nezaujímal maximální čas stanovený vyhláškou č. 47/2005 Sb. (3 dny, resp. 4 týdny nejvýše po 7 hodinách v jednom dni).

** Vyplňuje se pouze v případě, kdy součástí jednotného zadání praktické zkoušky byla správná řešení.

2.3. Ústní zkouška

Ústní zkoušku podle jednotného zadání realizovalo 93 % škol (loni 96 %).

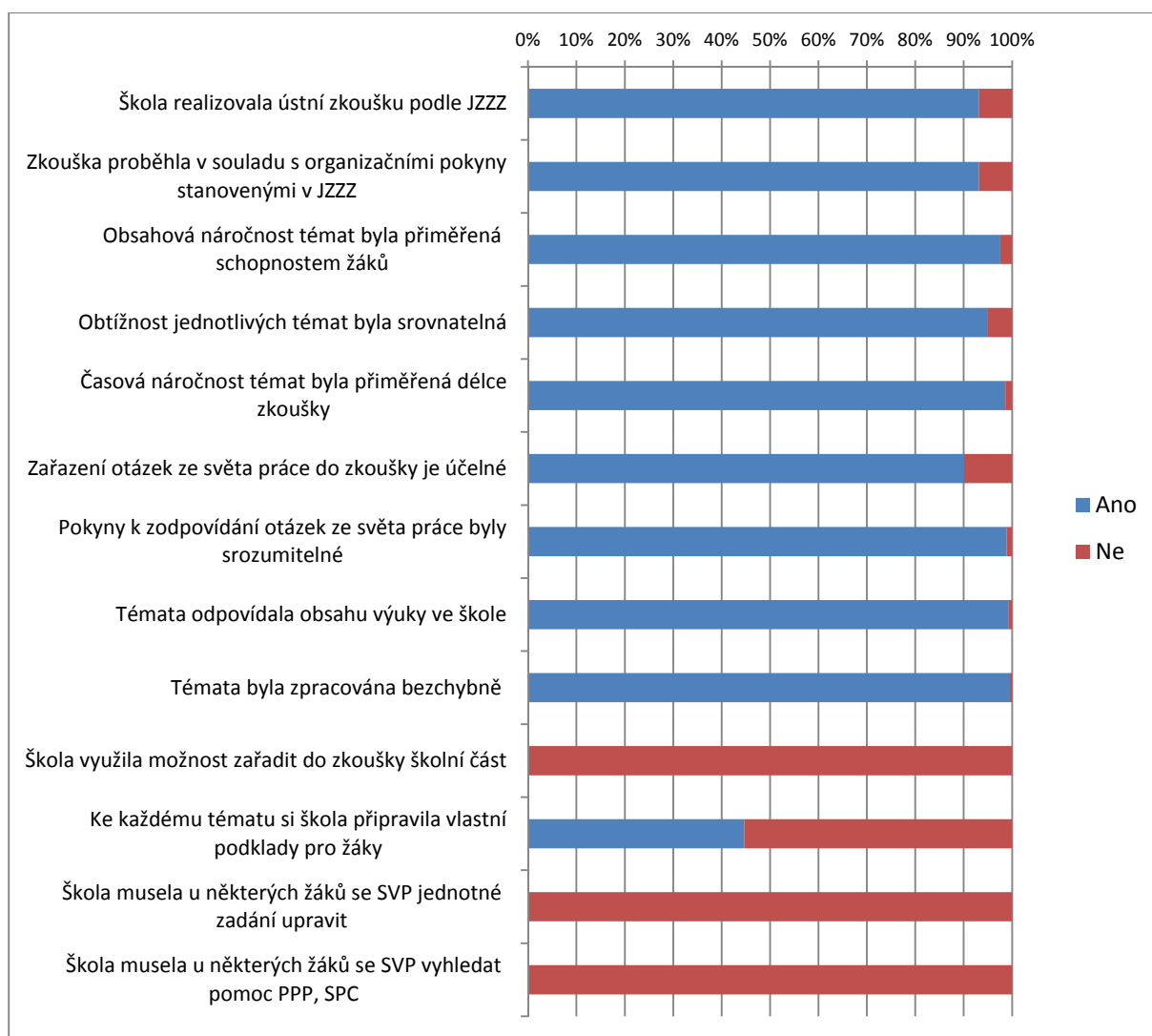
Témata ústní zkoušky téměř ve všech školách odpovídala obsahu výuky (99 %), byla přiměřená schopnostem žáků (98 %), jejich obtížnost byla srovnatelná (95 %) a časová náročnost přiměřená (99 %). Témata byla zpracována bezchybně (100%).

Stejně jako loni hodnotilo 90 % škol zařazení otázek ze světa práce jako účelné a pokyny k jejich zodpovídání byly srozumitelné (99 %).

Téměř polovina škol připravila pro žáky vlastní podklady pro ústní zkoušku (např. ukázky materiálů, výrobků, obrázky atp.), které prospěly především žákům s nižší úrovní komunikativních dovedností (zejména v oborech vzdělání kategorie E).

	ANO	NE
Škola realizovala ústní zkoušku podle JZZZ	93 %	7 %
Zkouška proběhla v souladu s organizačními pokyny stanovenými v JZZZ	93 %	7 %
Obsahová náročnost témat byla přiměřená schopnostem žáků	98 %	2 %
Obtížnost jednotlivých témat byla srovnatelná	95 %	5 %
Časová náročnost témat byla přiměřená délce zkoušky	99 %	1 %
Zařazení otázek ze světa práce do zkoušky je účelné	90 %	10 %
Pokyny k zodpovídání otázek ze světa práce byly srozumitelné	99 %	1 %
Témata odpovídala obsahu výuky ve škole	99 %	1 %
Témata byla zpracována bezchybně	100 %	0 %
Škola využila možnost zařadit do zkoušky školní část *	0 %	100 %
Ke každému tématu si škola připravila vlastní podklady pro žáky	45 %	55 %
Škola musela u některých žáků se SVP jednotné zadání upravit	0 %	100 %
Škola musela u některých žáků se SVP vyhledat pomoc PPP, SPC	0 %	100 %

* Vyplňuje se pouze tehdy, pokud jednotné zadání oboru vzdělání školy umožnilo zařadit do ústní zkoušky školní část.

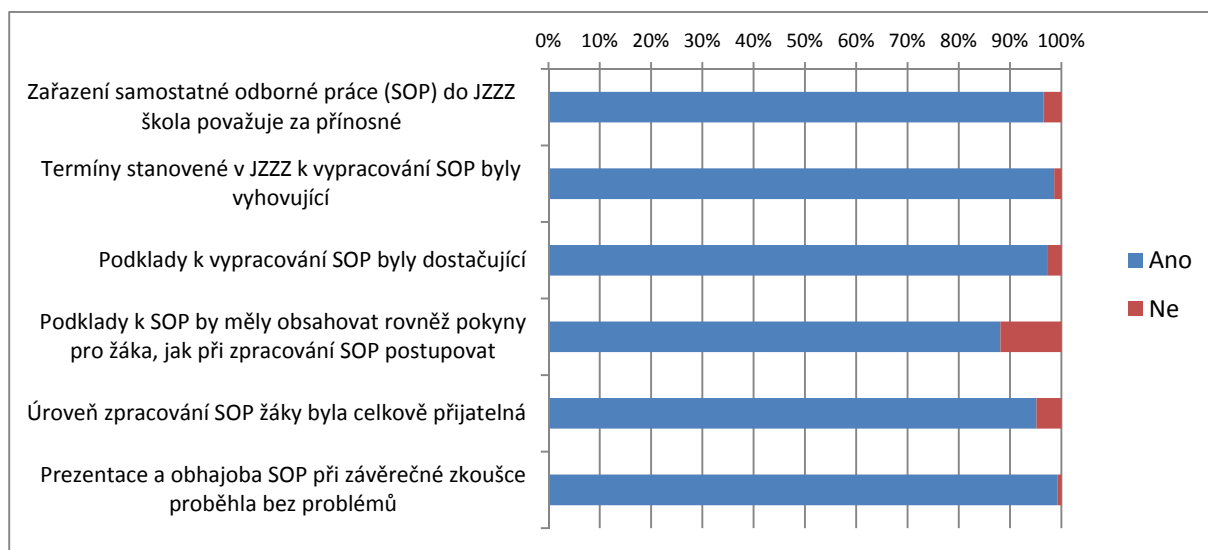
2.4. Samostatná odborná práce

Samostatná odborná práce byla zařazena do praktické zkoušky těchto oborů:

23-63-H/001	Hodinář
29-54-H/01	Cukrář
41-51-H/013	Včelař
65-51-H/01	Kuchař – číšník
66-53-H/03	Operátor skladování
69-51-H/01	Kadeřník
82-51-H/01	Umělecký kovář a zámečnick
82-51-H/04	Umělecký keramik

Zařazení SOP 97 % škol považuje za přínosné a uvádí, že pokyny k jejímu zpracování byly dostačující. 88 % škol „se přimlouvá“ za to, aby tyto podklady obsahovaly také pokyny určené žákům. S úrovní SOP bylo spokojeno 95 % respondentů. S prezentací SOP a její obhajobou nebyly problémy (99 %).

	ANO	NE
Zařazení samostatné odborné práce (SOP) do JZZZ škola považuje za přínosné	97 %	3 %
Termíny stanovené v JZZZ k vypracování SOP byly vyhovující	99 %	1 %
Podklady k vypracování SOP byly dostačující	97 %	3 %
Podklady k SOP by měly obsahovat rovněž pokyny pro žáka, jak při zpracování SOP postupovat	88 %	12 %
Úroveň zpracování SOP žáky byla celkově přijatelná	95 %	5 %
Prezentace a obhajoba SOP při závěrečné zkoušce proběhla bez problémů	99 %	1 %

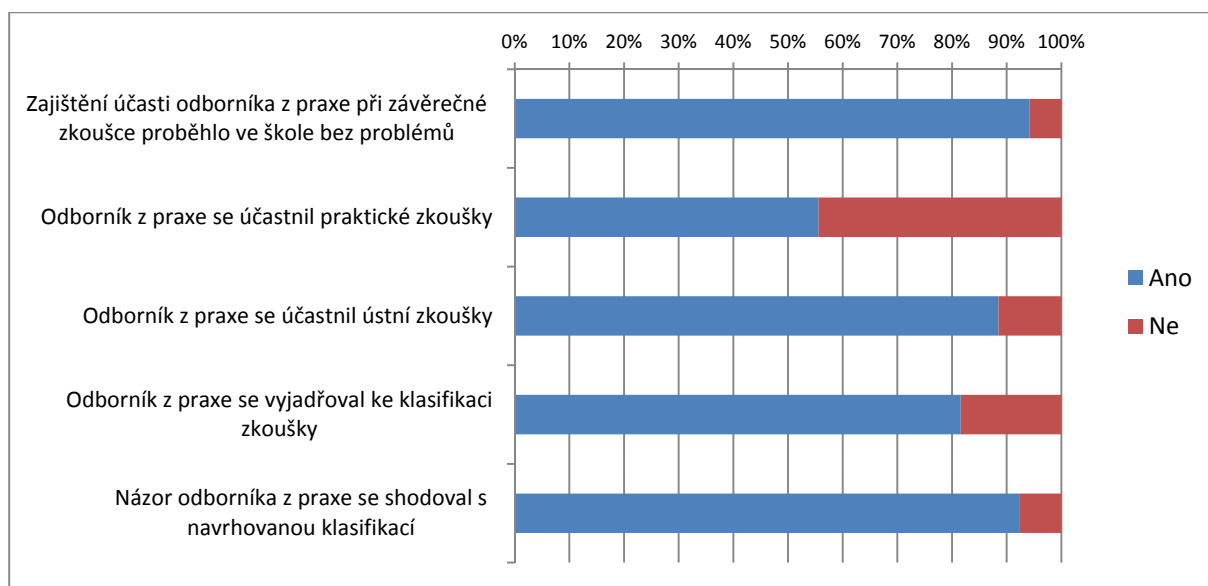

2.5. Účast odborníka z praxe u závěrečné zkoušky

Většina škol potvrdila, podobně jako loni, že se zajištěním účasti odborníka z praxe u závěrečných zkoušek neměla problémy (94 %). Většinou se odborníci z praxe zúčastnili ústní zkoušky (na 89 % škol) a v 56 % praktické zkoušky (loni o něco málo více – 63 %).

Odborník z praxe se jako plnoprávný člen hodnotící komise vyjadřoval ke klasifikaci zkoušky na 82 % škol. V těchto případech se ve velké většině jeho názor shodoval s navrhovanou klasifikací (92 %).

	ANO	NE
Zajištění účasti odborníka z praxe při závěrečné zkoušce proběhlo ve škole bez problémů	94 %	6 %
Odborník z praxe se účastnil praktické zkoušky	56 %	44 %
Odborník z praxe se účastnil ústní zkoušky	89 %	11 %
Odborník z praxe se vyjadřoval ke klasifikaci zkoušky	82 %	18 %
Názor odborníka z praxe se shodoval s navrhovanou klasifikací	92 %	8 %

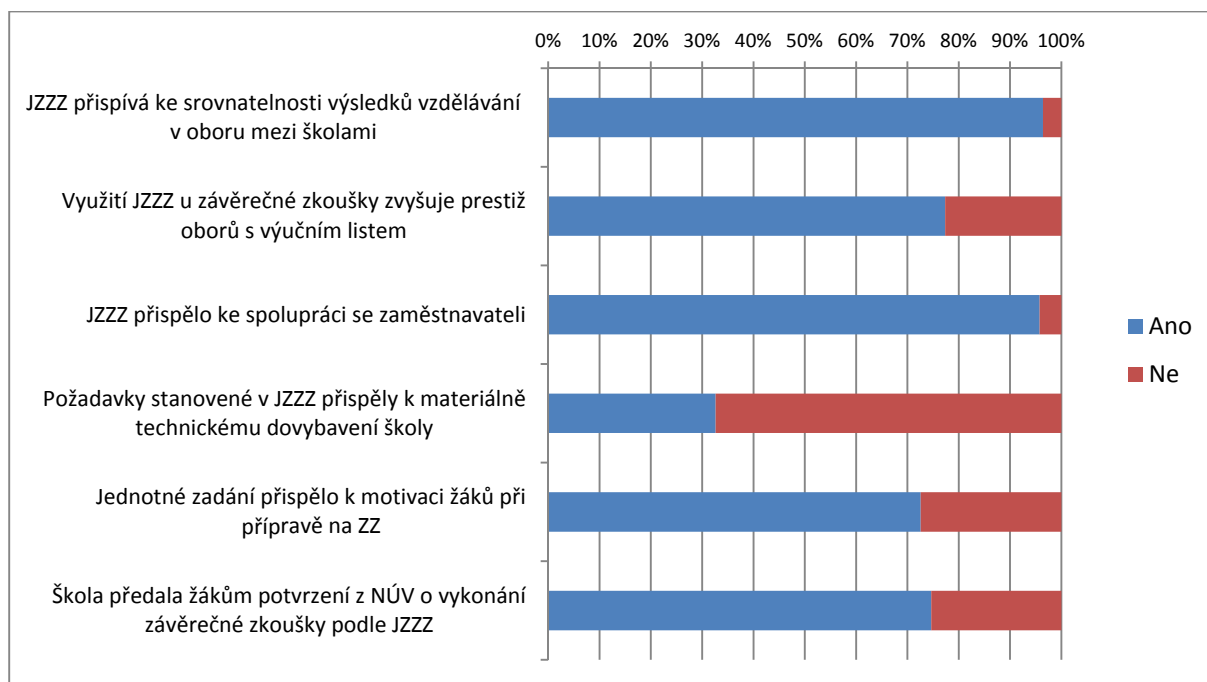
3. Názory školy na jednotné zadání

3.1. Názory na přínos jednotného zadání

96 % škol si myslí, že jednotné zadání přispívá ke srovnatelnosti výsledků vzdělávání a jeho využití zvyšuje prestiž učebních oborů (loni 95 %). Tři čtvrtiny škol uvádějí, že jednotné zadání přispělo ke spolupráci se zaměstnavateli a ovlivnilo motivaci žáků. Požadavky stanovené v jednotných zadáních přispěly k materiálně technickému dovybavení na každé třetí škole (loni na každé čtvrté).

	ANO	NE
JZZZ přispívá ke srovnatelnosti výsledků vzdělávání v oboru mezi školami	96 %	4 %
Využití JZZZ u závěrečné zkoušky zvyšuje prestiž oborů s výučním listem	77 %	23 %
JZZZ přispělo ke spolupráci se zaměstnavateli	96 %	4 %
Požadavky stanovené v JZZZ přispěly k materiálně technickému dovybavení školy	33 %	67 %

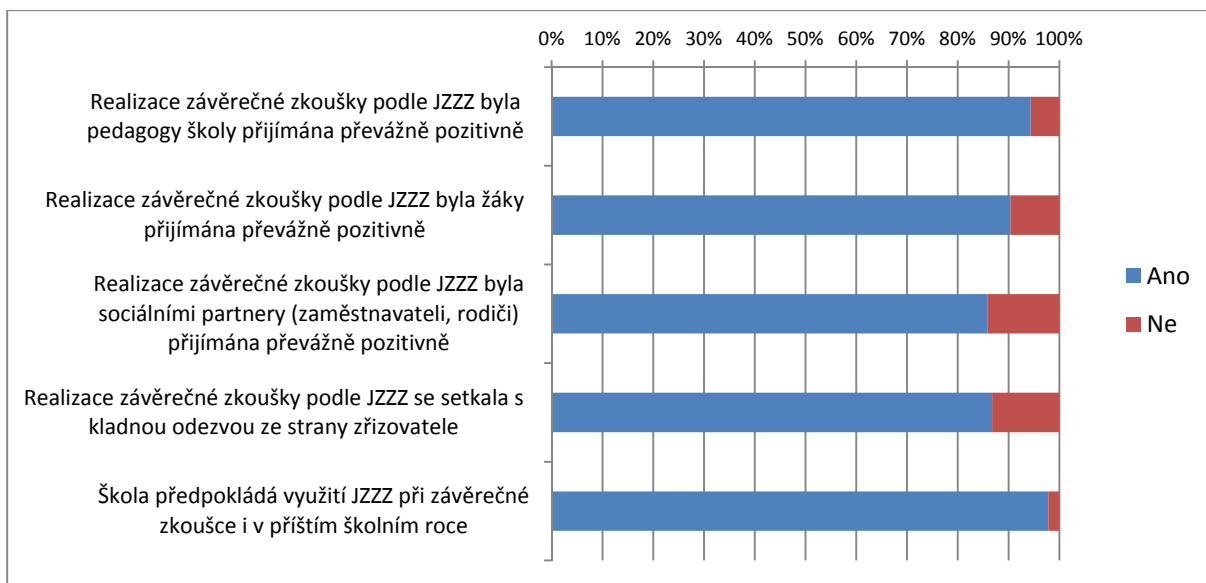
Jednotné zadání přispělo k motivaci žáků při přípravě na ZZ	73 %	27 %
Škola předala žákům potvrzení z NÚV o vykonání závěrečné zkoušky podle JZZZ	75 %	25 %

3.2. Postoje k nové závěrečné zkoušce

Podle hodnocení respondentů se jednotné zadání těší převážně pozitivnímu přijetí u 94 % pedagogů, 90 % žáků, 86 % sociálních partnerů a 87 % zřizovatelů. 98 % respondentů předpokládá, že škola využije jednotné zadání i v příštím roce – loni takto vypovědělo 96 %.

	ANO	NE
Realizace závěrečné zkoušky podle JZZZ byla pedagogy školy přijímána převážně pozitivně	94 %	6 %
Realizace závěrečné zkoušky podle JZZZ byla žáky přijímána převážně pozitivně	90 %	10 %
Realizace závěrečné zkoušky podle JZZZ byla sociálními partnery (zaměstnavateli, rodiči) přijímána převážně pozitivně	86 %	14 %
Realizace závěrečné zkoušky podle JZZZ se setkala s kladnou odezvou ze strany zřizovatele	87 %	13 %
Škola předpokládá využití JZZZ při závěrečné zkoušce i v příštím školním roce	98 %	2 %

Vyhodnocení názorů odborníků z praxe

4. Poznatky z expertního posouzení jednotného zadání

Tvorbu jednotných zadání příslušných oborů vzdělání mohli prostřednictvím informačního systému průběžně sledovat odborníci z praxe, pověřeni Hospodářskou komorou ČR, a bezprostředně sdělovat autorským týmům svoje připomínky a náměty k aktuálně zpracovávaným částem zadání. Po ukončení tvorby JZZZ pak tyto experti vypracovali ke každému zadání, jehož posouzením byli pověřeni, souhrnné stanovisko. Jedná se o velmi důležitou zpětnou vazbu ke kvalitě jednotných zadání daných oborů vzdělání zejména z hlediska jejich souladu s reálnými požadavky na výkon příslušných povolání.

Zpracování stanovisek k JZZZ jednotlivých oborů vzdělání organizovala Hospodářská komora ČR. Do expertního posuzování zařadila všechna jednotná zadání vytvořená pro šk. r. 2011/2012, ke kterým se podle oborové příslušnosti vyjadřovalo 68 odborníků (někteří z nich poskytli stanoviska k více JZZZ příbuzných oborů vzdělání).

Pro zpracování stanovisek k JZZZ příslušných oborů vzdělání poskytla Hospodářská komora ČR vybraným odborníkům z praxe jednotnou osnovu, obsahující dvě základní oblasti, na které se měli posuzovatelé soustředit. První oblast byla zaměřena na celkové posouzení JZZZ oboru vzdělání, v rámci druhé oblasti respondenti vyjadřovali svoje názory na zpracování jednotlivých zkoušek obsažených v daném jednotném zadání (tj. písemné, praktické a ústní). V rámci každé oblasti byly specifikovány dílčí problémové okruhy, které jsou pro tvorbu JZZZ z hlediska vazeb na potřeby praxe zejména významné.

Poznatky získané z expertního posuzování jsou v následujícím textu rozděleny podle kategorií vzdělání, tzn. na vyhodnocení názorů na 33 jednotných zadání oborů vzdělání kategorie E a na 80 jednotných zadání oborů vzdělání kategorie H. Při zpracování obdržovaných stanovisek se totiž projevilo, že vzhledem k vysokému počtu posuzovaných JZZZ oborů vzdělání příslušných kategorií je pro výpovědní hodnotu shrnujícího materiálu třeba uplatnit tento oddělený přístup.

4.1. Celkové posouzení jednotného zadání

Jak již bylo výše uvedeno, odborníci z praxe v první části svého stanoviska posuzovali celkové pojetí a obsah JZZZ vzhledem k požadavkům na výkon příslušného povolání. Vyjadřovali se také k tomu, zda v JZZZ nescházejí některé důležité aktuální požadavky praxe, které by bylo možné ověřovat při závěrečné zkoušce. Dále uváděli svoje názory na nové prvky závěrečné zkoušky, a to na začlenění otázek z Obecného přehledu ze světa práce, na možnost zařazení školní části do JZZZ a na začlenění samostatné odborné práce (SOP) do závěrečné zkoušky⁴ v oborech vzdělání kategorie H.

⁴ V současné době lze z legislativních důvodů využívat při ZZ pouze výsledky SOP, kterou žáci zpracovávají s předstihem v rámci výuky příslušných odborných předmětů. Při ZZ pak probíhá prezentace a obhajoba SOP, příp. rovněž praktická realizace úkolu řešeného v rámci SOP. Ve šk. r. 2010/2011 bylo využití výsledků SOP začleněno do jednotného zadání 11 oborů vzdělání kategorie H. Pokud se v rámci řešení projektu prokáže, že SOP je vnímána jako přínosný prvek závěrečné zkoušky, bude třeba, aby legislativní změny, které budou prováděny v souvislosti s plošným zavedením konání ZZ podle jednotného zadání, poskytly možnost začlenit SOP jako svébytnou součást ZZ v oborech vzdělání, ve kterých to je vzhledem k jejich charakteru účelné. O začlenění SOP

Soulad pojetí a obsahu JZZZ s požadavky na výkon povolání

JZZZ oborů vzdělání kategorie E

V případě 30 posuzovaných jednotných zadání (91 %) odborníci z praxe potvrdili, že jejich celkové pojetí a obsah odpovídá požadavkům na výkon povolání, ke kterému vzdělávání v oboru směřuje. Toto pozitivní vyjádření dva respondenti dále doplnili konstatováním, že JZZZ jsou sice v souladu s požadavky praxe, ale nejsou přesvědčeni, zda odpovídají úrovni žáků přijímaných do oborů vzdělání kategorie E. Jeden respondent v této souvislosti uvedl, že oborům vzdělání této kategorie by měla být věnována odpovídající péče, neboť i zde často vyrůstají velmi dobří řemeslníci, tato kvalita je však podmíněna výběrem schopnějších žáků.

Další dvě jednotná zadání respondenti sice přímo neoznačili jako nevyhovující z hlediska potřeb praxe, uvedli k nim ale řadu konkrétních doporučení nebo připomínek:

- doporučení na zestručnění jednotného zadání, vhodné by bylo redukovat jednu z oblastí (obor vzdělání Práce ve zdravotnických a sociálních zařízeních);
- upozornění na nepřesnosti v odborné terminologii a legislativě a připomínky k jednotlivým testovým otázkám (obor vzdělání Lesní výroba).

K jednomu JZZZ příslušný odborník vyjádřil zásadní výhrady (obor vzdělání Zámečnické práce a údržba). Posuzované jednotné zadání označil jako nevyhovující a z hlediska požadavků praxe využitelné jen částečně. Doporučil je zásadně přepracovat v intencích připomínek uvedených v dalších oddílech stanoviska.

JZZZ oborů vzdělání kategorie H

U oborů vzdělání této kategorie označili odborníci 74 jednotných zadání (92,5 %) jako zcela vyhovující požadavkům praxe. U řady JZZZ toto vyjádření navíc doplnili hodnocením jako „perfektní“, „výrazný posun v kvalitě zpracování oproti předcházejícímu období“, „velmi dobrá práce autorského týmu“ apod.

Ze zbývajících 6 jednotných zadání nebylo žádné označeno jako nevyhovující, respondenti k nim však uvedli některé konkrétní i obecnější výhrady, příp. doporučili dílčí úpravy:

- rozsah požadavků není zcela adekvátní možností 3letého učebního oboru, zadání některých témat bude vhodné dále diskutovat a pokusit se o větší soulad s RVP (obor vzdělání Elektrikář);
- ve výběru zadaných výrobků je třeba provést dílčí úpravy (obor vzdělání Cukrář);
- JZZZ odpovídá požadavkům na výkon příslušného povolání pouze částečně, je třeba doplnit doporučené obsahové okruhy (obor vzdělání Knihař);
- celkové pojetí JZZZ není zcela vhodné, řada otázek je založena na paměťovém osvojení konkrétních výrobků, materiálů, výrobců apod. bez znalosti současných produktů (obor vzdělání Pokrývač);
- pojetí JZZZ spočívající ve sloučení dvou dosavadních oborů vzdělání nepředstavuje přínos (Umělecký truhlář a řezbář);

do JZZZ oborů vzdělání kategorie E se na základě výsledků jednání se školami a odborníky z oblasti speciální pedagogiky neuvažuje.

- obecné výhrady k uplatnění JZZZ v uměleckořemeslných oborech, zařazení testů do písemné zkoušky a začlenění otázek z Obecného přehledu ze světa práce do ZZ (Umělecký kovář a zámečnick, pasíř).

Začlenění aktuálních požadavků praxe do JZZZ

JZZZ oborů vzdělání kategorie E

V případě 27 jednotných zadání (82 %) se odborníci jednoznačně shodli na tom, že z hlediska požadavků praxe není v současné době třeba doplňovat žádné důležité aktuální prvky. Opakovaně však v této souvislosti upozornili na nutnost průběžné aktualizace témat jednotlivých zkoušek s ohledem na změny v ČSN, oborových právních předpisech, na vývoj v oboru a na měnící se požadavky na výkon příslušného povolání.

K aktuálnosti dalších 6 jednotných zadání sice zásadní připomínky neuvedli, ale z hlediska současných potřeb praxe doporučili doplnění, příp. posílení některých obsahových okruhů nebo upozornili na nevyváženost formulací v některých tématech z hlediska obecnosti/detailnosti:

- potřeba posílení nároků na znalosti technických norem a oborové legislativy, jejichž neznalost dělá v praxi problémy (obor vzdělání Klempířské práce ve stavebnictví);
- doporučení na zařazení další techniky používané v oboru – jedná se zejména o moderní stroje a zařízení, které kvůli vysoké finanční nákladnosti sice školy k dispozici nemají, ale jejich využívání trh práce požaduje (obor vzdělání Malířské a natěračské práce);
- návrhy na zařazení dalších, konkrétně uvedených obsahových okruhů nebo prvků, posílení okruhů zahrnujících oborové předpisy včetně předpisů BOZP (obory vzdělání Tesařské práce, Pekařské práce);
- potřeba sjednocení požadavků na znalosti žáků, včetně uvedení těch, které zasahují příliš hluboko do teorie, a těch, které jsou formulovány jen povrchně (obor Zámečnické práce a údržba);
- uvedení konkrétních dílčích připomínek, po jejichž zapracování bude obsah témat všech zkoušek aktuální (obor vzdělání Lesní výroba).

JZZZ oborů vzdělání kategorie H

Odborníci z praxe se u 75 jednotných zadání (94 %) shodli na tom, že je z hlediska současných požadavků na výkon příslušných povolání není třeba aktualizovat. Obdobně jako u oborů vzdělání kategorie E však v této souvislosti upozornili na nutnost průběžné aktualizace v souvislosti s vývojem oboru, změnami oborové legislativy, předpisů BOZP a vývojem požadavků praxe.

Přes konstatování aktuálnosti posuzovaných JZZZ přesto v případě 10 JZZZ dále uvedli návrhy na možné doplnění, rozšíření nebo zdůraznění některých obsahových okruhů, jejichž osvojení by představovalo přínos pro uplatnění absolventů v praxi (např. větší důraz na znalost technických norem, oborové legislativy, její vazby na předpisy EU, základní znalosti potřebné k založení a provozování živnosti vyplývající z živnostenského zákona, zařazení dalších dílčích rozšiřujících prvků apod.).

Potřebu aktualizace experti shledali v případě 5 jednotných zadání (obory vzdělání Kamnář, Knihař, Opravář lesnických strojů, Tiskař na polygrafických strojích, Umělecký štukatér). Zároveň uvedli konkrétní obsahové prvky nebo okruhy, které jsou v současné praxi běžné a jejichž zařazení do JZZZ je z hlediska uplatnění absolventů potřebné.

Nové prvky závěrečné zkoušky

JZZZ oborů vzdělání kategorie E

Přínos začlenění otázek z Obecného přehledu ze světa práce pro orientaci žáků v jejich budoucím profesním a osobním životě odborníci jednoznačně potvrdili v případě 31 jednotných zadání (94 %). Jeden respondent v této souvislosti doporučil, aby v bloku těchto otázek byl kladen větší důraz na orientaci v informacích oproti podrobné znalosti některé tematiky. Další odborník sice zdůraznil přínos a důležitost těchto otázek z hlediska potřeb žáků a hodnotil je jako dobře volené, ale s poukázáním na charakter oborů vzdělání kategorie E neoznačil za příliš vhodné jejich zařazení do ústní zkoušky. Alternativní návrh však nevedl.

V případě 2 jednotných zadání volili respondenti váhavější vyjádření („nejsou špatné ani zbytečné, otázkou je, jestli škola stačí žáky na ně připravit“; „přínos pouze pro osobní život, pro řemeslo ne, existují regionálně odlišné problémy, které by bylo dobré začlenit, navíc brzy ztrácí aktuálnost“).

Někteří odborníci uvedli ve svém stanovisku návrhy na doplnění nebo rozšíření tematických okruhů daného bloku otázek:

- více otázek z oblasti státní správy a samosprávy – nové kompetence Inspekce práce, úřadů práce, obecních úřadů;
- zařazení otázek zaměřených na problematiku alkoholismu a gamblerství;
- zařazení dalších otázek vztahujících se k úkolové a časové mzdě;
- více otázek typu hospodaření v podnikání a rodinném životě, půjčky, odvody – s ohledem na odpovědnost živnostníka (předcházení osobním bankrotům);
- posílení orientace v podnikání a právních normách.

Dále se na tomto místě odborníci vyjadřovali k možnosti zařazení tzv. školní části do závěrečné zkoušky. V případě 26 jednotných zadání (79 %) jednoznačně potvrdili, že zařazení vlastních specifik a regionálních požadavků představuje pro školy přínos. Všichni se však shodli na tom, že tato možnost by měla být poskytnuta výhradně nad rámec JZZZ.

Váhavější stanovisko k této problematice prezentoval jeden respondent s tím, že školní část sice může představovat přínos pro školu, ale pro JZZZ ne; pokud by vůbec měla být zařazena, pak jedině nad jeho rámec.

Ve stanoviscích k dalším 5 jednotným zadáním odborníci z praxe jednoznačně nedoporučili školní část do JZZZ zařazovat, a to z následujících důvodů:

- z hlediska dnešní mobility pracovní síly není toto řešení vůbec vhodné;
- rozšíření JZZZ o další část (školní) není u oborů vzdělání kategorie E vhodné vzhledem k nízké úrovni žáků;
- štěpení obsahu JZZZ z hlediska regionálních specifik není konstruktivní;

- za skutečný přínos pro školy nelze považovat něco navíc v JZZZ;
- pokud by měla být do JZZZ zařazena regionální specifika, pak tuto možnost školám poskytnout v rámci otázek ze světa práce.

V případě jednoho JZZZ se příslušný odborník k této problematice nevyjádřil.

JZZZ oborů vzdělání kategorie H

Až na jednu výjimku se všichni experti (99 %) shodli na tom, že zařazení otázek ze světa práce do závěrečné zkoušky je přínosné a rozhodně není z hlediska potřeb žáků zbytečné. Dva respondenti v této souvislosti uvedli, že přínos těchto otázek spatřují zejména v oblasti osobního života žáků, méně pak ve vztahu k potřebám výkonu profese (Klempíř – stavební výroba, Pokrývač).

Pouze v jednom stanovisku se vyskytlo konstatování, že tyto otázky do závěrečné zkoušky nepatří (Umělecký kovář a zámečnick, pasíř).

Podle názoru 4 respondentů by bylo vhodnější zařadit tyto otázky do písemné zkoušky (dva z nich navrhuje formu testu). Tento návrh zdůvodňují malým časovým prostorem vymezeným pro konání ústní zkoušky.

V jednom stanovisku (Prodavač) je prezentován návrh, aby v rámci otázek ze světa práce bylo ponecháno 50 % ke zpracování školám, které by zde mohly uplatnit regionální specifika a potřeby v této oblasti.

Respondenti rovněž uvedli návrhy dalších tematických okruhů, které by mohly být v otázkách z Obecného přehledu ze světa práce obsaženy:

- sociální a etické dimenze oboru;
- moderní informační kanály (získávání informací o jednotlivých oblastech oboru);
- státní správa a samospráva – nové pravomoci ÚP a Inspekce práce;
- rozšíření okruhů týkajících se státního zřízení a evropských institucí;
- oborové právní předpisy a technické normy;
- životospráva, závislosti;
- časová a úkolová mzda, úkolový lístek;
- podnikání v konkrétním oboru – legislativa.

Možnost zařazení tzv. školní části do závěrečné zkoušky jako jednoznačný přínos pro školy potvrdili respondenti v případě 67 jednotných zadání (84 %). Většina z nich (56) doporučila, aby prostor pro zařazení specifik školy a regionálních požadavků byl poskytnutý výhradně nad rámec JZZZ. V této souvislosti zdůraznili nutnost zachování JZZZ v jednotlivých oborech vzdělání a jakýkoliv zásah do jeho obsahové koncepce ze strany školy označili za narušení stanoveného standardu, který by zpochybnil srovnatelnost výsledků vzdělávání mezi školami.

Čtyři odborníci oproti tomu preferovali přímé začlenění školní části do obsahu JZZZ, jeden respondent uvedl, že oba způsoby považuje za vhodné. Zbývajících 6 odborníků se ke způsobu zařazení školní části do JZZZ nevyjádřilo.

Poněkud váhavější postoj k přínosu zařazení školní části do ZZ vyjádřili 4 respondenti – tři z nich uvedli, že obor vzdělání je vysoce náročný, zařazení školních specifík do ZZ není nijak výrazně potřebné; jeden expert konstatoval, že zařazení školní části možné je, ale nemělo by mít vliv na klasifikaci závěrečné zkoušky.

Zcela negativní názor na zařazení školní části do závěrečné zkoušky projevili odborníci v případě 7 jednotných zadání. Zdůvodnili jej zejména nutností standardizace závěrečné zkoušky, příp. působností absolventů oboru na celém území ČR.

Ve 2 jednotných zadáních se odborníci k této problematice nevyjádřili s odůvodněním, že přínos ani způsob zařazení tohoto prvku do závěrečné zkoušky nedokážou posoudit.

Ve stanoviscích k JZZZ oborů vzdělání kategorie H se odborníci z praxe rovněž vyjadřovali k zařazení samostatné odborné práce (SOP) do jednotného zadání.

Ve šk. r. 2011/2012 byla SOP součástí 11 jednotných zadání. Její zařazení do JZZZ příslušných oborů vzdělání bylo ve všech případech označeno za významný přínos pro profesní uplatnění žáků. Rovněž zpracování podkladů pro SOP respondenti hodnotili jako kvalitní.

V případě JZZZ dalších 20 oborů vzdělání experti jednoznačně doporučili, aby i zde byla v budoucnu SOP zařazena. Jeden z nich se nesoustředil pouze na posuzované JZZZ, ale navrhl, aby SOP byla součástí všech jednotných zadání; podle dalšího odborníka by bylo ideální, kdyby zpracování SOP bylo ponecháno na volbě žáka.

Oproti tomu u jednotných zadání 46 oborů vzdělání odborníci z praxe uvedli, že zařazení SOP by zde vhodné nebylo, příp. je označili za nadbytečné. Svůj názor zdůvodnili zejména poukázáním na charakter příslušného oboru vzdělání a koncepci praktické zkoušky, která splňuje veškeré požadavky praxe. Přes odmítavé stanovisko k uplatnění tohoto prvku v JZZZ příslušného oboru vzdělání řada expertů poukázala na obecný přínos SOP pro žáky těchto oborů vzdělání, do jejichž jednotných zadání ji lze organicky začlenit.

Tři respondenti se k této problematice nevyjádřili.

4.2. Posouzení jednotlivých zkoušek

V další části svých stanovisek se odborníci z praxe vyjadřovali ke zpracování jednotlivých zkoušek (písemné, praktické a ústní) v JZZZ příslušných oborů vzdělání. U každé zkoušky uváděli svoje názory na to, zda obsah témat je vhodně koncipován ve vztahu k požadavkům na výkon povolání, zda je třeba stávající témata aktualizovat, pozměnit, doplnit apod., zda je vhodně stanovena jejich náročnost a zda kritéria a pravidla hodnocení přispívají k objektivizaci výsledků žáků. V případě písemné zkoušky se rovněž vyjadřovali ke kvalitě testů (pokud byly součástí JZZZ), u praktické zkoušky hodnotili ještě přiměřenost její délky, organizaci jejího průběhu a vhodnost stanovených požadavků na vybavení pracoviště.

Písemná zkouška

JZZZ oborů vzdělání kategorie E

Soulad obsahu témat s požadavky na výkon povolání konstatovali odborníci z praxe u 31 jednotných zadání (94 %). Jeden respondent na tomto místě upozornil, že žáci oborů vzdělání kategorie E mohou mít problémy s formulacemi písemných odpovědí.

V případě jednoho JZZZ (obor vzdělání Zpracování dřeva) příslušný odborník uvedl, že obsah témat ve vztahu k potřebám praxe je sice vhodně stanoven, doporučil jej ale doplnit o výpočty, technologické postupy a kreslení, tzn. o oblasti, jejich znalost nelze ověřit formou testu nebo při ústní zkoušce.

U zbývajících JZZZ (obor vzdělání Zámečnické práce a údržba) příslušný odborník prezentoval zásadní připomínky. Ve svém stanovisku uvedl, že pro písemnou zkoušku je sice navrženo deset témat, jejich koncepce však požadavkům praxe nevyhovuje. U pěti tzv. průřezových témat navíc upozornil na absenci konkrétního zadání.

Dále se odborníci z praxe vyjadřovali k aktuálnosti stanovených témat. V případě 27 jednotných zadání (90 %) konstatovali, že z hlediska potřeb současné praxe jsou všechna témata aktuální a není třeba do nich v tomto směru zasahovat. Opakovaně však zdůraznili nutnost jejich průběžné aktualizace v závislosti na vývoji oboru a požadavků na výkon příslušného povolání, změnách oborových právních předpisů, předpisů BOZP apod. V neposlední řadě uváděli požadavek na tvorbu dalších, nových témat.

Zásadní připomínky k aktuálnosti témat uvedli respondenti v případě 2 jednotných zadání:

- témata je nutné upravit ve smyslu jednoznačných formulací a doplnit podle konkrétních připomínek (obor vzdělání Zámečnické práce a údržba);
- témata je třeba zpřesnit a opravit terminologii (obor vzdělání Lesní výroba).

Další 4 odborníci upozornili na to, že stávající témata sice není třeba bezprostředně aktualizovat, ale pro příští období doporučili do písemné zkoušky doplnit technologické a technické novinky a praktické úlohy.

Témata písemné zkoušky experti posuzovali rovněž z hlediska jejich náročnosti. V případě 27 jednotných zadání (90 %) konstatovali, že náročnost témat odpovídá požadavkům praxe a je zároveň přiměřená schopnostem žáků.

U čtyř JZZZ respondenti uvedli, že náročnost stanovených témat vyhovuje požadavkům praxe, z hlediska žáků ji však nedokázali posoudit (2) nebo vyjádřili obavy, že pro žáky oboru vzdělání kategorie E může být vysoká (2).

Zásadní připomínky k náročnosti témat písemné zkoušky byly vyjádřeny v případě dvou JZZZ:

- náročnost jednotlivých témat je nevyvážená (obor vzdělání Zámečnické práce a údržba);
- náročnost témat je přiměřená schopnostem žáků, požadavkům praxe však nevyhovuje (obor vzdělání Malířské a natěračské práce).

Další vyjádření odborníků se vztahovala ke kvalitě zpracování testů a účelnosti jejich zařazení do písemné zkoušky. Testy byly součástí témat dané zkoušky v jednotných zadáních 21 oborů vzdělání. Ve všech případech respondenti potvrdili vhodnost jejich zařazení a opakovaně zdůraznili, že tato forma je zejména pro žáky oborů vzdělání kategorie E velmi vhodná. Mnozí zároveň doporučili, aby testy byly napříště ještě rozšířeny. V této souvislosti jeden respondent dále uvedl, že žákům těchto oborů vzdělání není vhodné

zadávat v písemné zkoušce otázky, jejichž zodpovězení vyžaduje souvislý slohový projev a doporučuje zařazení takových otázek, které umožňují doplňování textu.

V 17 stanoviscích (81 %) je rovněž konstatována odpovídající kvalita zpracování testů.

Dva respondenti uvedli doporučení k tvorbě testů v příštím období (zjednodušení formulací některých otázek, nižší proporční zastoupení některé obsahové oblasti).

V případě 2 jednotných zadání prezentovali odborníci zásadnější připomínky ke kvalitě testů:

- není vhodné, aby byl pro všechna témata vytvořen pouze jeden shodný test, nutná je jejich variabilita (obor vzdělání Zámečnické práce a údržba);
- v testech jsou terminologické chyby a nepřesnosti (obor vzdělání Lesní výroba).

Posledním okruhem, ke kterému se odborníci vyjadřovali v rámci písemné zkoušky, byla kritéria a pravidla hodnocení. U všech 33 jednotných zadání jednoznačně potvrdili, že způsob jejich zpracování významně přispívá k objektivizaci posuzování výsledků žáků.

JZZZ oborů vzdělání kategorie H

Na souladu obsahu témat s požadavky na výkon povolání se odborníci z praxe shodli u 78 jednotných zadání (97,5 %). V případě jednoho JZZZ však příslušný expert zároveň doporučil lépe vyvážit jednotlivé obsahové okruhy (obor vzdělání Elektrikář).

U zbývajících dvou JZZZ respondenti vyjádřili v této souvislosti výhrady – jednalo se o konstatování nevyváženého obsahu stanovených témat ve vztahu ke skutečně používaným materiálům a upozornění na nepřesně formulované otázky (obor vzdělání Pokrývač), nebo o připomínku k nadbytečnému akcentování určité oblasti (Umělecký kovář a zámečnický, pasíř).

Aktuálnost obsahu témat písemné zkoušky byla jednoznačně potvrzena u 71 jednotných zadání (89 %). Odborníci z praxe však zároveň upozorňovali, že daná témata jsou aktuální z hlediska současných požadavků praxe, vývoj oboru a požadavků trhu práce je však nutné průběžně sledovat a veškeré změny operativně zapracovávat do JZZZ.

V případě 9 jednotných zadání respondenti konstatovali, že aktualizace témat dané zkoušky je potřebná. Zároveň uvedli konkrétní doporučení, kterých oblastí by se měla týkat – jedná se zejména o zařazení nejnovějších technologií, strojů a zařízení, materiálů, nových prvků v pracovních postupech apod.

K jednotným zadáním 6 oborů vzdělání příslušní experti uvedli konkrétní návrhy na doplnění témat písemné zkoušky o další obsahové okruhy nebo na pozměnění některých stávajících úkolů v rámci určitého tématu (obory vzdělání Puškař, Prodavač, Strojní kovář, Strojník – lodní doprava, Umělecký kovář a zámečnický, pasíř, Zahradník).

Náročnost témat jako přiměřenou praxi i žákům potvrdili odborníci v případě 76 jednotných zadání (95 %). Řada z nich však v této souvislosti uvedla, že se samozřejmě jedná o určitý kompromis mezi požadavky na výkon příslušného povolání a schopnostmi žáků 3letého oboru vzdělání.

V případě jednoho JZZZ příslušný odborník konstatoval, že témata jsou sice přiměřená schopnostem žáků, požadavkům praxe však neodpovídají (obor vzdělání Malíř a lakýrník).

U dvou JZZZ respondenti uvedli, že náročnost témat je pro žáky co do kvantity a hloubky požadovaných znalostí spíše vysoká (obory vzdělání Elektrikář, Montér suchých staveb).

Jeden respondent uvedl, že témata z hlediska jejich náročnosti nedokáže u příslušného JZZZ posoudit (obor vzdělání Umělecký kovář a zámečnick, pasíř).

Kvalita zpracování a účelnost zařazení testů do témat písemné zkoušky byla posuzována u 56 jednotných zadání. V 55 případech (98 %) respondenti potvrdili vhodnost začlenění testů do písemné zkoušky a opakovaně uvedli, že pro ověření určitých odborných znalostí žáků je forma testu nejvhodnější. Pouze jeden respondent ve stanovisku k příslušnému JZZZ (obor vzdělání Umělecký kovář a zámečnick, pasíř) sdělil, že ověřování odborných znalostí žáků formou testů do závěrečné zkoušky nepatří. V případě JZZZ oboru vzdělání Rekondiční a sportovní masér odborník z praxe naopak doporučil, aby testy byly napříště do písemné zkoušky zařazeny.

U 54 jednotných zadání (96 %) odborníci hodnotili testy jako kvalitní. Přes toto kladné vyjádření však u 4 jednotných zadání upozornili na některé formální nedostatky v textu určitých otázek (obory vzdělání Puškař, Nástrojař, Obráběč kovů, Strojní mechanik).

Nízká kvalita zpracovaných testů byla konstatována v jednom JZZZ (obor vzdělání Podlahář). Příslušný odborník uvedl, že otázky jsou nesmyslně zaměřené na znalost čísel, výrobců, konkrétních výrobků apod. a neodpovídají reálné praxi.

Stanovení pravidel a kritérií hodnocení označili až na jednu výjimku všichni respondenti jako přínos k objektivizaci posuzování výsledků žáků a neměli ke zpracování tohoto oddílu žádné připomínky.

Pouze ve stanovisku k JZZZ oboru vzdělání Aranžér příslušný expert uvedl, že stanovené bodové rozmezí a z něj vyplývající klasifikaci považuje za příliš benevolentní a doporučil přímé hodnocení výkonu žáka v rozmezí klasifikačních stupňů 1–5, které je podle jeho názoru objektivnější.

Praktická zkouška

JZZZ oborů vzdělání kategorie E

Soulad obsahu témat s požadavky na výkon povolání potvrdili odborníci z praxe u 3 jednotných zadání (97 %). Toto kladné vyjádření jeden respondent dále doplnil názorem, že by dvě témata upravil – jedno označil z hlediska ověření odborných dovedností žáků za příliš nenáročné, u dalšího upozornil na obtížnou realizaci v období letních měsíců (JZZZ oboru vzdělání Cukrářské práce).

V případě zbývajících JZZZ (obor vzdělání Zámečnické práce a údržba) příslušný odborník uvedl, že kvůli problémům ve zpřístupnění výkresové dokumentace nemohl z tohoto hlediska témata dané zkoušky posoudit.

Při posuzování aktuálnosti témat praktické zkoušky se respondenti u 32 jednotných zadání (97 %) shodli na tom, že z hlediska současných potřeb praxe zde není třeba provádět žádné úpravy. Zároveň však upozornili, že je nutné průběžně sledovat vývoj oboru a veškeré změny, zejména v oblasti technologických postupů, technik, materiálů, BOZP apod., operativně zapracovávat do obsahu JZZZ.

Pouze u jednoho JZZZ (obor vzdělání Zámečnické práce a údržba) odborník z praxe konstatoval potřebu aktualizace vytvořených témat. Konkrétní připomínky však nevedl.

Ve stanoviscích k 5 jednotným zadáním dále respondenti uvedli některé náměty na doplnění obsahu témat dané zkoušky. Jednalo se zejména o technické a technologické novinky, nové trendy v poskytovaných službách, zařazení více výkresů a fotodokumentace apod.

Náročnost témat praktické zkoušky jako vyhovující požadavkům praxe i schopnostem žáků označili odborníci v případě 28 jednotných zadání (85 %).

V případě JZZZ oboru vzdělání Zámečnické práce a údržba příslušný expert uvedl, že se k této problematice vyjádří až po přepracování jednotného zadání.

U zbývajících 4 jednotných zadání prezentovali odborníci k této oblasti určité výhrady:

- jedná se o kompromis mezi požadavky praxe a schopnostmi žáků (obor vzdělání Obráběcí práce);
- náročnost témat je přiměřená schopnostem žáků, potřebám praxe však nevyhovuje (obor vzdělání Malířské a natěračské práce);
- požadavky na žáky jsou spíše vysoké (obory vzdělání Opravářské práce, Práce ve zdravotnických a sociálních zařízeních).

Navrženou délku praktické zkoušky odborníci označili u 30 jednotných zadání (91 %) jako přiměřenou náročnosti a rozsahu zadaných úkolů.

V případě jednoho JZZZ (obor vzdělání Klempířské práce ve stavebnictví) příslušný expert uvedl, že stanovené 2 dny po 6 hodinách neodpovídají náročnosti témat, a doporučil využít pro tuto zkoušku maximum, které umožňuje vyhláška č. 47/2005 Sb., tj. 3 dny po 7 hodinách.

U dvou JZZZ odborníci uvedli, že přiměřenost navržené délky praktické zkoušky nedokážou posoudit, a to jednak vzhledem k úrovni žáků (obor vzdělání Tesařské a truhlářské práce), jednak vzhledem k dosti rozdílné obsahové náročnosti jednotlivých témat (obor vzdělání Farmářské práce).

Stanovení jednotné délky praktické zkoušky v daném oboru vzdělání označili respondenti za přínosné a důležité v případě 27 jednotných zadání (82 %). Toto kladné vyjádření řada z nich doplnila konstatováním, že tímto způsobem jsou nastaveny stejné podmínky pro všechny žáky a školy.

U zbývajících 6 jednotných zadání prezentovali odborníci k této problematice váhavější, příp. negativní postoj:

- není to přínos ani nedostatek (1);
- jednotná délka být nemusí (1);
- stanovení jednotné délky je vhodné, ale je otázkou, zda to lze označit za přínos (1);

- praxe zřejmě ukáže, že stanovení jednotné délky praktické zkoušky je těžko proveditelné vzhledem k rozdílné časové a odborné náročnosti témat (1);
- jednotná délka praktické zkoušky žádným přínosem není (2).

Dále odborníci z praxe posuzovali, zda průběh (organizace) této zkoušky směřuje k připravenosti žáků na výkon příslušných pracovních činností v reálných podmínkách praxe. V případě 32 jednotných zadání (97 %) se shodli na názoru, že stanovené organizační náležitosti praktické zkoušky odpovídají potřebám praxe.

U zbývajících JZZZ (obor vzdělání Zpracování dřeva) příslušný expert uvedl, že daná zkouška tímto směrem sice částečně směřuje, ale je třeba ji ještě více přiblížit praxi. Jedná se zejména o vypracování technologického postupu, jasné stanovení pracovních operací na příslušných strojích, důraz na dodržování předpisů BOZP apod.

Požadavky na vybavení pracoviště hodnotili odborníci jako dobře stanovené v případě 30 jednotných zadání (91 %).

Ve stanoviscích ke zbývajícím 3 jednotným zadáním uvedli:

- pokud by žák pracoval pouze s ručními nástroji, pak jsou požadavky stanoveny dobře; ze zadání však není patrné, zda některé operace žák provádí také na strojích, ty by pak bylo třeba doplnit (obor vzdělání Zpracování dřeva);
- obecné konstatování nevztahující se přímo k oboru – požadavky na vybavení pracoviště není třeba v JZZZ uvádět, mělo by to být záležitostí školy;
- uvedené požadavky jsou nevhodné, je třeba je zpřesnit a konkretizovat (obor vzdělání Zámečnické práce a údržba).

U praktické zkoušky se odborníci z praxe rovněž vyjadřovali ke kritériím a pravidlům jejího hodnocení. V případě 32 jednotných zadání (97 %) konstatovali, že způsob jejich zpracování přispívá k objektivizaci posuzování výsledků žáků.

Ve stanovisku ke zbývajícím JZZZ (obor vzdělání Zpracování dřeva) příslušný expert uvedl, že stanovená kritéria a pravidla jsou zbytečně rozsáhlá, detailní; stačilo by hodnotit výrobek jako celek, dodržení technologického postupu a předpisů BOZP.

JZZZ oborů vzdělání kategorie H

U všech JZZZ (80) potvrdili odborníci z praxe soulad obsahu témat praktické zkoušky s požadavky na výkon příslušného povolání.

V případě 72 jednotných zadání vyznělo toto stanovisko výrazně kladně, u řady z nich příslušní experti zdůraznili kvalitu vypracovaných témat a jejich významný posun k potřebám praxe.

U zbývajících 8 jednotných zadání odborníci sice konstatovali vhodnost obsahu témat ve vztahu k reálné praxi, zároveň však uvedli některé konkrétní připomínky a doporučení zejména ke koncepci konkrétních témat nebo přímo k jejich dílčím obsahovým prvkům:

- upozornění na koncepční nevyváženost témat z hlediska náročnosti (obory vzdělání Karosář, Krajinář, Umělecký truhlář a řezbář);

- konstatování nadměrné jednostrannosti zaměření témat (obor vzdělání Opravář lesnických strojů);
- výhrady ke zbytečné konkretizaci a nestejně náročnosti zadaných úkolů (obory vzdělání Kuchař, Číšník – servírka);
- dvě témata ze tří zadaných jsou vhodná, jedno téma je však příliš jednoduché – příslušný odborník proto doporučil zařazení SOP do závěrečné zkoušky (obor vzdělání Puškař);
- poukázání na konkrétní nedostatky ve výběru stanovených výrobků (obor vzdělání Cukrář).

Při posuzování aktuálnosti zadaných témat se v případě 73 jednotných zadání (91 %) experti shodli na tom, že v současné době není třeba žádné další aktuální prvky zařazovat. Opět ovšem zdůraznili nutnost sledování vývojových trendů v oboru a změn v požadavcích na výkon povolání, které je třeba průběžně do obsahu stávajících témat zapracovávat.

U zbývajících 7 jednotných zadání odborníci doporučili provést dílčí aktualizace některých témat (obory vzdělání Cukrář, Číšník – servírka, Opravář lesnických strojů, Podlahář, Umělecký štukatér, Zahradník, Zedník). Jedná se zejména o začlenění dalších, nových materiálů, technologií, strojů a zařízení, o zapracování změn v hygienických předpisech, předpisech BOZP, oborových právních předpisech a normách apod.

V případě 3 JZZZ odborníci dále uvedli náměty na doplnění nebo úpravy stávajících témat. Jednalo se o doporučení doplnit obsah praktické zkoušky o ovládání určitých technologií (Knihař), upravit nejednoznačné formulace v jednom z témat (Reprodukční grafik) nahradit některé obsahové okruhy pracovními operacemi, při kterých žák prokáže větší míru manuálních dovedností (Umělecký truhlář a řezbář).

Náročnost stanovených témat označili odborníci jako přiměřenou požadavkům praxe i schopnostem žáků v případě 78 jednotných zadání (97,5 %). Jeden z nich v této souvislosti uvedl, že témata by mohla být i náročnější (obor vzdělání Cukrář).

U dvou JZZZ experti uvedli, že vypracovaná témata jsou přiměřená schopnostem žáků, požadavkům praxe však neodpovídají (obory vzdělání Malíř a lakýrník, Podlahář).

Navrženou délku zkoušky podle jednotného zadání označili respondenti v 78 případech (97,5 %) jako přiměřenou náročnosti zadaných úkolů.

U jednoho JZZZ (obor vzdělání Vlášenkář a maskér) příslušný odborník uvedl, že stanovená délka praktické zkoušky se sice zdá být přiměřená, bylo by však možné ji i prodloužit.

V případě zbývajícího JZZZ (obor vzdělání Umělecký kovář a zámečnický, pasíř) daný expert sdělil, že přiměřenost délky této zkoušky nedokáže posoudit.

Ve stanoviscích k 71 jednotným zadáním (89 %) respondenti shodně uvedli, že délka konání praktické zkoušky musí být pro příslušný obor stanovena jednotně, přičemž 66 z nich to jednoznačně potvrdilo jako přínos. Tři odborníci v této souvislosti konstatovali, že se jedná o správné opatření, které však nelze označit ani jako přínos, ani jako nedostatek. Podle

názoru dalších dvou expertů je stanovení jednotné délky praktické zkoušky v rámci oboru potřebné, doporučili však vymezit určitou toleranci s ohledem na konkrétní podmínky školy.

Jeden expert doplnil svoje kladné vyjádření k jednotné délce zkoušky doporučením, aby v JZZZ byl vymezen i čas na provedení dílčích úkonů (obor vzdělání Kadeřník), další naopak navrhl stanovit pouze celkovou délku konání praktické zkoušky a neuvádět časové požadavky na splnění jednotlivých úkolů (obor vzdělání Opravář lesnických strojů).

V případě 2 jednotných zadání vyjádřili příslušní odborníci názor, že není nutné ani důležité, aby pro konání praktické zkoušky byla stanovena jednotná délka (obory vzdělání Lesní mechanizátor, Sklář).

U dvou JZZZ respondenti uvedli, že nejsou schopni vhodnost či přínos tohoto řešení posoudit (obory vzdělání Zemědělec – farmář, Umělecký kovář a zámečnick, pasíř).

Ve stanoviscích ke zbývajícím 5 jednotným zadáním se odborníci z praxe shodli na negativním názoru na tuto věc. Buď uvedli, že jednotná délka praktické zkoušky nepředstavuje žádný přínos (obory vzdělání Knihař, Reprodukční grafik, Tiskař), nebo přímo zdůraznili, že délka konání dané zkoušky nemůže být stanovena jednotně (obor vzdělání Umělecký štukatér), příp. doporučili stanovit její délku s ohledem na časovou náročnost jednotlivých témat (obor vzdělání Spojový mechanik).

Ve vyjádřeních k průběhu (organizaci) této zkoušky odborníci z praxe u 79 jednotných zadání (99 %) potvrdili, že směřuje k připravenosti žáků na výkon příslušných pracovních činností v reálných podmínkách praxe. V případě JZZZ oboru vzdělání Kadeřník příslušný expert zopakoval, že je třeba uvést čas na vykonání jednotlivých úkonů. U jednotného zadání oboru vzdělání Řezník – uzenář daný odborník doporučil specifikovat zadané úkoly pro děvčata a chlapce.

Ve stanovisku ke zbývajícím JZZZ (obor vzdělání Knihař) odborník z praxe konstatoval, že průběh praktické zkoušky odpovídá reálným podmínkám praxe pouze částečně a doporučil doplnění některých obsahových okruhů.

Požadavky na vybavení pracoviště označili experti jako vhodně stanovené v případě 76 jednotných zadání (95 %). Toto kladné vyjádření doplnili u některých JZZZ doporučením, aby bylo žákům umožněno ve větší míře používat technické normy, které lze v současné době získat prostřednictvím internetu (obory vzdělání Elektrikář, Elektrikář – silnoproud, Elektromechanik pro zařízení a přístroje, Mechanik elektronických zařízení). Posuzovatel JZZZ oboru vzdělání Instalátér pak upozornil na vysokou finanční náročnost praktické zkoušky, na které by se měli podílet sociální partneři.

U dvou jednotných zadání příslušní odborníci doporučili modernizaci vybavení pracoviště (obor vzdělání Hodinář) nebo jeho další doplnění (obor vzdělání Knihař).

V případě zbývajících dvou JZZZ se odborníci z praxe k této oblasti nevyjádřili.

Ke způsobu zpracování pravidel a kritérií hodnocení příslušní experti v 77 případech (96 %) uvedli, že přispívá k objektivizaci posuzování výsledků žáků. Oproti tomu jeden odborník

konstatoval, že místo bodového hodnocení a jeho převodu na klasifikaci by bylo objektivnější žáky přímo klasifikovat stupni 1–5.

Dva odborníci z praxe svůj názor na tuto problematiku neuvedli.

Ústní zkouška

JZZZ oborů vzdělání kategorie E

Na souladu obsahu témat se současnými požadavky na výkon povolání se odborníci z praxe shodli u 32 jednotných zadání (97 %).

V případě zbývajících JZZZ (obor vzdělání Zámečnické práce a údržba) příslušný expert uvedl, že obsah témat je z tohoto hlediska koncipován sice celkem vhodně, ale podle jeho názoru je příliš rámcový.

Aktuálnost stávajících témat ústní zkoušky potvrdili odborníci z praxe v případě 30 jednotných zadání (91 %). Posuzovatel JZZZ oboru vzdělání Zpracování dřeva na tomto místě sice rovněž uvedl, že zadaná témata není třeba aktualizovat, navrhl však nahrazení nebo úpravy některých otázek. Všichni experti dále doplnili svoje vyjádření upozorněním na nutnost průběžného začleňování nových poznatků z oboru do obsahu této zkoušky.

U zbývajících 3 jednotných zadání respondenti doporučili dílčí aktualizace některých témat, zejména ve smyslu doplnění některých technických a technologických novinek (obory vzdělání Čalounické práce, Sadovnické a květinářské práce, Zámečnické práce a údržba).

Náročnost témat označili experti v případě 22 jednotných zadání (67 %) jako postačující potřebám praxe a přiměřenou schopnostem žáků.

U dalších 11 jednotných zadání odborníci buď potvrdili náročnost témat z jednoho hlediska, nebo k ní uvedli výhrady.

Jako postačující požadavkům praxe potvrdili odborníci náročnost obsahu témat dané zkoušky v případě 7 jednotných zadání (obory vzdělání Knihařské práce, Provozní služby, Sadovnické a květinářské práce, Tesařské a truhlářské práce, Textilní a oděvní výroba – tkalcovské práce, Zahradnické práce, Zahradnické práce – květinářské práce). K přiměřenosti schopnostem žáků se tito respondenti buď nevyjádřili, nebo uvedli, že ji nedokážou posoudit.

Jako nepřiměřená schopnostem žáků byla náročnost témat označena u jednoho JZZZ (obor vzdělání Klempířské práce ve stavebnictví). V případě dalšího jednotného zadání byla rovněž konstatována velká náročnost témat této zkoušky, ovšem bez bližší specifikace (obor vzdělání Práce ve zdravotnických a sociálních zařízeních).

V případě jednoho JZZZ se příslušný odborník vyjádřil, že náročnost témat sice odpovídá schopnostem žáků, ale požadavky praxe nesplňuje (obor vzdělání Malířské a natěračské práce).

U zbývajících JZZZ respondent uvedl, že náročnost bude možné posoudit až po potřebných úpravách jednotného zadání (obor vzdělání Zámečnické práce a údržba).

JZZZ oborů vzdělání kategorie H

Soulad obsahu témat se současnými požadavky na výkon povolání konstatovali odborníci z praxe v případě 76 jednotných zadání (95 %). U jednoho JZZZ je toto kladné vyjádření doplněno připomínkou ke dvěma tématům, která jsou podle názoru příslušného experta příliš složitá a bylo by proto vhodné je pozměnit (obor vzdělání Cukrář).

V případě zbývajících 4 jednotných zadání experti doporučili další rozšíření, doplnění, příp. vyřazení některých obsahových okruhů v rámci jednotlivých témat (obory vzdělání Kadeřník, Puškař, Tesař, Umělecký kovář a zámečnick, pasíř).

U všech JZZZ (80) experti konstatovali, že v současné době není třeba témata ústní zkoušky aktualizovat. Následně však k jednotným zadáním 13 oborů vzdělání uvedli konkrétní návrhy obsahových prvků nebo oblastí, které by bylo vhodné do této zkoušky doplnit (obory vzdělání Čalouník, Aranžér, Hodinář, Kamnář, Klempíř – stavební výroba, Knihař, Manipulant poštovního provozu a přepravy, Puškař, Strojní kovář, Umělecký štukatér, Výrobce bižuterie a dekorativních předmětů, Zahradník, Zedník).

Náročnost témat jako postačující požadavkům praxe i schopnostem žáků shledali odborníci v případě 74 jednotných zadání (92,5 %).

U dvou JZZZ respondenti uvedli, že náročnost témat odpovídá potřebám praxe, ale ve vztahu ke schopnostem žáků se zdá dosti vysoká (obory vzdělání Pekař, Umělecký keramik).

V případě zbývajících 4 jednotných zadání respondenti uvedli, že témata svou náročností odpovídají schopnostem žáků, požadavky praxe jsou však vyšší (obory vzdělání Malíř a lakýrník, Knihař, Pokrývač, Puškař).

5. Shrnutí výsledků expertního posouzení jednotného zadání

1. Celkově lze konstatovat, že expertní posouzení jednotných zadání oborů vzdělání kategorie E i H vyzněla ve významné většině pozitivně. Ze 113 posuzovaných jednotných zadání bylo pouze jedno doporučeno k přepracování (obor vzdělání kategorie E Zámečnické práce a údržba).
2. V případě 104 jednotných zadání (92 %) odborníci z praxe bez výhrad potvrdili soulad celkového pojetí a obsahu s požadavky na výkon povolání, ke kterému je žák příslušného oboru připravován. Kladná stanoviska byla často zdůrazněna poukázáním na výrazný kvalitativní posun ve zpracování JZZZ oproti minulému období. K osmi JZZZ experti uvedli dílčí připomínky, které se vztahují k některým částem určitých JZZZ, nevyžadují však podstatné zásahy do jejich celkové koncepce. Zásadní připomínky byly prezentovány pouze k jednomu JZZZ (viz výše).

3. V případě 102 jednotných zadání (90 %) se respondenti shodli na tom, že v současné době není třeba jejich obsah aktualizovat. Významné je, že až na jednu uvedenou výjimku neshledali odborníci ani u dalších JZZZ významnou absenci důležitých aktuálních požadavků praxe na výkon příslušných povolání. Jejich doporučení spočívala převážně v doplnění, příp. pozměnění některých obsahových okruhů v rámci určitých témat jednotlivých zkoušek.
4. Za významné lze považovat zjištění pozitivních názorů většiny odborníků na nové prvky závěrečné zkoušky. Zařazení otázek z Obecného přehledu ze světa práce do JZZZ považují téměř všichni (112 stanovisek, 99 %) za přínosné, řada z nich začlenění tohoto prvku do závěrečné zkoušky označila za zcela nezbytné z hlediska potřeb žáků. Pouze jeden respondent projevil názor, že otázky z této oblasti do závěrečné zkoušky nepatří. Za přínos pro školy také většina odborníků (101 stanovisek, 89 %) označila možnost zařazení tzv. školní části do závěrečné zkoušky. Převážně se však odborníci shodli na tom, že nesmí být narušen smysl JZZZ, a pokud škola uzná za potřebné zařadit do zkoušky svá specifika, pak by to mělo být výhradně nad rámec jednotného zadání. Ve stanoviscích ke zbývajícím 12 jednotným zadáním příslušní experti tuto možnost odmítli s tím, že má-li JZZZ plnit funkci standardu, nelze jeho koncepci narušovat žádnými dodatečnými vstupy. Zařazení samostatné odborné práce do závěrečné zkoušky oborů vzdělání kategorie H (jednalo se o 11 jednotných zadání) všichni experti hodnotili jednoznačně kladně. Pro příští školní rok doporučili zvážit její začlenění do JZZZ dalších 20 oborů vzdělání. V této souvislosti zejména zdůrazňovali její přínos pro rozvoj schopnosti žáků prezentovat odbornost a výsledky vlastní práce.
5. Zpracování jednotlivých zkoušek v rámci příslušných JZZZ bylo rovněž ve výrazně většinovém podílu hodnoceno pozitivně.
 - Soulad koncepce obsahu témat se současnými požadavky na výkon povolání byl v případě písemné zkoušky konstatován u 96 % jednotných zadání, u praktické zkoušky se jednoznačně pozitivní vyjádření vyskytlo u 99 % JZZZ, ústní zkouška byla z tohoto hlediska kladně hodnocena u 96 % JZZZ.
 - Aktuálnost témat jednotlivých zkoušek ve vztahu k požadavkům praxe byla potvrzena v případě písemné zkoušky u 88 % JZZZ, praktické zkoušky u 93 % JZZZ a v případě ústní zkoušky u 97 % JZZZ.
 - Náročnost témat jako odpovídající požadavkům praxe i schopnostem žáků byla u písemné zkoušky označena v případě 92 % JZZZ, u praktické zkoušky v 94 % JZZZ a u ústní zkoušky v 85 % JZZZ.
 - Zpracování testů (písemná zkouška) bylo v 92 % JZZZ hodnoceno jako kvalitní, účelnost jejich zařazení byla až na jednu výjimku potvrzena všemi respondenty.
 - Způsob zpracování kritérií a pravidel hodnocení byl označen za přínos pro objektivizaci posuzování výsledků žáků u písemné zkoušky v případě 99 % JZZZ, u praktické zkoušky v případě 96 % JZZZ.
 - Stanovená délka praktické zkoušky byla u 96 % JZZZ potvrzena jako odpovídající rozsahu a náročnosti zadaných úkolů. Požadavek na jednotnou délku praktické zkoušky v příslušném oboru vzdělání byl označen za přínosný v případě 87 % JZZZ.
 - Organizace průběhu praktické zkoušky byla u 98 % JZZZ označena jako vhodná pro připravenost žáků na výkon příslušných pracovních činností v reálných podmínkách praxe.
 - Požadované vybavení pracoviště (praktická zkouška) bylo u 94 % JZZZ shledáno jako odpovídající podmínkám praxe a potřebám řešení zadaných úkolů.

Z úrovně zpracování expertních posudků jednoznačně vyplynulo, že pro posouzení jednotlivých JZZZ byli vybráni vhodní odborníci z praxe, kteří jsou schopni dobře se orientovat i ve vzdělávací oblasti. V řadě stanovisek se rovněž příznivě projevila aktivní účast příslušného experta na práci autorského týmu v průběhu tvorby JZZZ.

Monitorování průběhu závěrečné zkoušky ve školách

6. Průběh monitoringu

Rovněž ve školním roce 2011/2012 monitorovali editoři ve vybraných školách průběh závěrečné zkoušky podle jednotného zadání ve „svém“ oboru vzdělání. Vzhledem k vysokému počtu jednotných zadání a termínům závěrečných zkoušek ve školách bylo stanoveno, že každý editor musí závazně realizovat ke každému z vytvořených JZZZ jeden monitoring v příslušném oboru vzdělání. U oborů, pro které byla JZZZ k dispozici již opakovaně, měli preferovat ty školy, které ve šk. r. 2011/2012 realizovaly závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání poprvé. To ovšem bylo možné zejména v případě čteněji zastoupených oborů vzdělání.

Monitoring se zaměřil na průběh praktické a ústní zkoušky. Zároveň byly zjišťovány i poznatky škol z realizace písemné zkoušky. Při monitorování ústní zkoušky bylo navíc možné získat informace o průběhu celé závěrečné zkoušky (tj. všech dílčích zkoušek – písemné, praktické, ústní).

6.1. Monitorované oblasti

Monitoring probíhal v souladu se strukturou dotazníku, který editoři vyplňovali po návštěvě příslušné školy. Sledování průběhu příslušné zkoušky a rozhovory s vyučujícími/zkoušejícími, příp. dalšími členy zkušební komise, byly zaměřeny na tři základní oblasti, rozčleněné do dílčích obsahových okruhů.

Příprava závěrečné zkoušky podle jednotného zadání

Zde editoři v řízeném rozhovoru s vyučujícími (příp. ředitelem školy, zástupcem ředitele, předsedou předmětové komise, vedoucím učitelem odborného výcviku apod.) zjišťovali zkušenosti školy z přípravné fáze závěrečné zkoušky.

- a) Rozhodování o využití JZZZ: Jednalo se o získání poznatků o tom, zda (či do jaké míry) se ke konání závěrečné zkoušky podle jednotného zadání měli možnost vyjádřit vyučující, či zda šlo o direktivní rozhodnutí ředitele školy, příp. vedení školy.
- b) Příprava závěrečné zkoušky: Dotazy k tomuto okruhu se zaměřily na způsob zabezpečení JZZZ před únikem informací (zda škola postupovala podle pokynů k bezpečnému zacházení s jednotným zadáním, pokud se vyskytly problémy, pak jaké). Dále bylo zjišťováno, zda byly využity obě varianty JZZZ (pro učitele i pro žáky) a zda obsahovaly veškeré náležitosti. V neposlední řadě bylo mapováno, zda a jakým způsobem škola upravovala JZZZ pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.
- c) Metodická pomoc: Pracovníci školy byli dotazováni na to, jestli při přípravě závěrečné zkoušky využili některé z nabízených možností metodické pomoci (např. metodickou příručku Závěrečná zkouška podle jednotného zadání ve škole – školní rok 201/2012, webové stránky projektu, doplňující informace či přímou pomoc od pracovníků NÚV aj.). Pokud ano, pak které a zda byly srozumitelné a dostačující.

Realizace závěrečné zkoušky podle jednotného zadání

Zde editoři zaznamenávali jak svoje bezprostřední poznatky z průběhu monitorované zkoušky, tak i zprostředkované informace k dalším zkouškám, které získali v rozhovorech se

členy zkušební komise, ředitelem školy aj. Vždy se jednalo o dodatečné zjištění potřebných údajů k písemné zkoušce, při monitoringu ústní zkoušky i údajů k průběhu praktické zkoušky. Ovšem i při monitorování praktické zkoušky bylo možné zjistit řadu údajů k připravené ústní zkoušce (počet stanovených témat, názory vyučujících na jejich náročnost apod.).

- a) Organizační zajištění monitorované zkoušky: Monitorující posuzovali plynulost průběhu sledované zkoušky a jeho soulad s organizačními pokyny uvedenými v JZZZ. V případě praktické zkoušky rovněž posuzovali vybavenost příslušných pracovišť a sledovali, zda žáci používali pracovní oděvy, ochranné pracovní prostředky a dodržovali předpisy BOZP. U ústní zkoušky zjišťovali, zda škola v souladu s doporučením v JZZZ připravila žákům potřebné podklady vztahující se k vylosovanému tématu.
- b) Komunikace učitele a žáků: Editoři posuzovali zejména úroveň poskytnutí potřebných informací žákům ke sledované zkoušce/tématu a celkový přístup učitelů k žákům. U praktické zkoušky sledovali, zda a do jaké míry byl žákům poskytnutý prostor pro dotazy, u ústní zkoušky hodnotili projev žáků včetně uplatňování praktického přístupu u otázek ze světa práce a způsob vedení dialogu se žákem.
- c) Úroveň připravenosti žáků: U sledované zkoušky monitorující posuzovali úroveň prokazovaných odborných vědomostí, dovedností, příp. klíčových kompetencí žáků. Kromě toho zjišťovali názory vyučujících/zkoušejících a dalších členů zkušební komise na úroveň vědomostí a dovedností žáků u dalších zkoušek/zkoušky.
- d) Způsob hodnocení žáků: Zde editoři zjišťovali, zda byly ve škole využívány hodnotící nástroje uvedené v jednotném zadání, příp. popsali problémy, které se zde vyskytly. Dále zaznamenávali soulad/nesoulad v hodnocení mezi členy zkušební komise a sledovali, kdo hodnocení zásadně ovlivňoval. Pozornost věnovali rovněž podílu odborníka z praxe na hodnocení zkoušky, u které byl přítomen.
- e) Samostatná odborná práce (SOP): Pokud byla součástí JZZZ samostatná odborná práce, byly zjišťovány názory na poskytnutý podklad k SOP, který dále škola konkretizovala (srozumitelnost, úplnost potřebných údajů). Dále editoři zaznamenávali termín zadání a poskytnutý časový prostor na řešení SOP a dotazovali se na zkušenosti školy se zařazením SOP. V případě, že SOP nebyla součástí jednotného zadání, zjišťovali, zda by škola považovala za vhodné ji napříště do jednotného zadání pro daný obor zařadit.
- f) Průběh závěrečné zkoušky: Na tomto místě editoři zaznamenávali údaje vztahující se jak k monitorované zkoušce, tak i k dalším zkouškám, kterých se neúčastnili.

U písemné zkoušky zaznamenávali čísla témat stanovených ředitelem školy, časový limit poskytnutý žákům na volbu tématu a využití anotací (pokud byly součástí JZZZ). Dále zjišťovali, zda některé téma ve volbě žáků převažovalo (které) a dotazovali se na to, jestli stanovená délka písemné zkoušky (240 minut) odpovídá potřebám žáků, tzn. obsahové náročnosti řešení jednotlivých témat.

U praktické zkoušky editoři zjišťovali počet a čísla témat stanovených pro tuto zkoušku a názory na to, zda délka praktické zkoušky uvedená v JZZZ odpovídá náročnosti řešení příslušných témat a potřebám oboru.

Rovněž u ústní zkoušky editoři zaznamenávali počet stanovených témat a zjišťovali, zda časový limit vymezený pro tuto zkoušku odpovídá potřebám žáků (tj. obsahové náročnosti jednotlivých témat).

Dále editoři zjišťovali, zda škola využila poskytnutou možnost zařazení školní části v rámci příslušné zkoušky. Zařazení vlastních specifik (vyplývajících z ŠVP) do obsahu závěrečné zkoušky umožňovala školám v přesně stanoveném rozsahu všechna vytvořená jednotná zadání, a to v rámci písemné nebo praktické zkoušky, příp. v obou těchto zkouškách.

Názory na jednotné zadání

Tato část monitoringu byla věnována rozhovorům s odborníkem z praxe (pokud byl v daném termínu zkoušce přítomen) a se zkoušejícími, dalšími členy zkušební komise, ředitelem školy aj. Rozhovory se soustřeďovaly na obecnější otázky vztahující se k JZZZ jako celku (konkrétní připomínky a doporučení k jednotlivým částem JZZZ příslušného oboru vzdělání školy uváděly v dotazníku vyplňovaném po ukončení závěrečných zkoušek).

- a) U odborníka z praxe byl zjišťován jeho celkový názor na kvalitu zpracování JZZZ daného oboru vzdělání, časovou a obsahovou náročnost témat, přiblížení ZZ potřebám praxe, na výkon žáků u závěrečné zkoušky, jejich hodnocení a klasifikaci. Důležitou částí rozhovoru bylo rovněž poukázání na případné problémy a potřebné změny.
- b) Rozhovory se zkoušejícími, dalšími členy zkušební komise aj. se soustředily zejména na zjištění postojů k realizaci závěrečné zkoušky podle jednotného zadání (kladné či záporné přijetí JZZZ ze strany učitelů a žáků, příp. rodičů, odezva ze strany zřizovatele, projevení zájmu ze strany zaměstnavatelů apod.). Pozornost byla rovněž věnována celkovému zhodnocení JZZZ příslušného oboru vzdělání z hlediska kvality jeho zpracování, přiblížení závěrečné zkoušky potřebám oboru a praxe a tomu, zda podmínky školy odpovídaly požadavkům na realizaci závěrečné zkoušky podle JZZZ. Editoři se rovněž dotazovali, zda škola při závěrečné zkoušce využije jednotné zadání i v příštím školním roce.

Na konci dotazníku byl ještě vyčleněn prostor pro další doplňující informace, které editoři při návštěvě školy zjistili nad rámec stanovených okruhů. Jednalo se zejména o zaznamenání problémů, se kterými se setkali a považovali je za potřebné v příštím období řešit. Mohli zde rovněž zaznamenat některé postřehy a názory využitelné při tvorbě témat a sestavování JZZZ pro šk. r. 2012/2013.

Formulář dotazníku je uveden v příloze.

6.2. Realizace monitoringu

V průběhu června 2012 provedli editoři ve školách 126 monitoringů v celkovém rozsahu 607,8 hodin (jeden monitoring průměrně trval 4,8 hod.). Z toho v oborech vzdělání kategorie H proběhlo 86 monitoringů v rozsahu 440,5 hodin (průměrná délka monitoringu 5,1 hod.), v oborech vzdělání kategorie E pak 40 monitoringů, které celkem trvaly 167,3 hodin (průměr 4,2 hod./monitoring).

Sledování průběhu závěrečné zkoušky podle jednotného zadání bylo věnováno celkem 112 monitoringů, tj. všem oborům vzdělání, pro které byly ve šk. r. 2011/2012 k dispozici JZZZ a v nichž školy měly žáky ve 3. ročníku.

Ve zbývajících 14 případech sledovali editoři závěrečnou zkoušku ve školách, které pro daný obor vzdělání doposud jednotné zadání nevyužily. Jednalo se o 8 škol se zastoupením 7 různých oborů vzdělání kategorie E (v případě oboru Podlahářské práce navštívila editorka 2 školy – viz dále) a o 6 škol se zastoupením 5 různých oborů vzdělání kategorie H (rovněž zde navštívila editorka 2 školy se shodným oborem Zemědělec – farmář).

Editoři na těchto školách jednak monitorovali průběh závěrečné zkoušky podle školou připravených podkladů, jednak zjišťovali důvody, proč se příslušná škola zatím nerozhodla pro uplatnění jednotného zadání při ZZ.

V případě oboru vzdělání 36-59-E/01 Podlahářské práce, pro který bude JZZZ poprvé připravováno pro šk. r. 2012/2013, využila editorka monitorovací návštěvu k navázání kontaktů s pracovníky příslušných škol a zjištění jejich zájmu o zapojení do práce budoucího autorského týmu. Jednalo se o 2 školy – SOŠ stavební a zahradnickou v Praze 9 a SŠ technickou v Praze 4. V obou se editorka setkala se vstřícným postojem k zapojení do tvorby témat pro JZZZ daného oboru vzdělání.

Podle údajů, které editoři uvedli v dotaznících, lze konstatovat, že ve všech 14 navštívených školách probíhala závěrečná zkouška v souladu s vyhláškou č. 47/2005 Sb. a bez organizačních problémů. Monitorující rovněž neprezentovali výhrady ke kvalitě podkladů připravených školou – převážně je označovali jako odpovědně zpracované. K závěrečné zkoušce v oboru vzdělání 26-52-H/01 Elektromechanik pro zařízení a přístroje v SOŠ a SOU v Hradci Králové editor dokonce uvedl, že do jisté míry odpovídala koncepci JZZZ – využití anotací při volbě tématu písemné zkoušky, zařazení otázek ze světa práce do témat ústní zkoušky.

Z údajů zaznamenaných k oblasti komunikace učitele a žáka (úroveň poskytnutí potřebných informací, prostor pro dotazy žáků, hodnocení projevu žáků) vyplynulo, že se nijak neodlišují od zjištění, která uvedli editoři k monitoringu ZZ podle jednotného zadání. Totéž se projevilo i v případě názorů na úroveň připravenosti žáků (od velmi nízké až po velmi dobrou) a v záznamech ke způsobu hodnocení žáků (vesměs soulad v hodnocení mezi členy zkušební komise, malá míra zasahování odborníka z praxe do hodnocení jednotlivých žáků).

Důvody, pro které tyto školy doposud nevyužily JZZZ, se v oborech vzdělání kategorie H a E liší:

U všech 6 škol se zastoupením oborů vzdělání kategorie H lze uvést, že se s JZZZ pro příslušný obor vzdělání seznámily a jsou v potřebné míře informovány o jeho využívání ve školách. Pokud je zatím při závěrečné zkoušce neuplatnily, stalo se tak převážně na základě rozhodnutí ředitele nebo vedení školy, které vyplynulo z nejednoznačných názorů na JZZZ v rámci příslušné školy.

Pouze v případě oboru vzdělání 23-55-H/01 Klempíř – stavební výroba, zastoupeného v SŠ strojní, stavební a dopravní v Liberci II, editor uvedl, že se zde vyskytly problémy se zpřístupněním JZZZ tohoto oboru vzdělání a daná škola je rozhodně v příštím šk. r. využije. Ve všech svých dalších oborech jednotné zadání při ZZ uplatňuje.

Rovněž další 2 školy potvrdily, že v oborech kategorie H využijí v příštím školním roce při závěrečné zkoušce jednotné zadání. Jednalo se o:

- SOŠ a SOU Hradec Králové, obor vzdělání 26-52-H/01 Elektromechanik pro zařízení a přístroje (tato škola rovněž projevila zájem o spolupráci v rámci autorského týmu pro tvorbu témat JZZZ);

- SOŠ a SOU Horky n. Jiz., obor vzdělání 41-51-H/01 Zemědělec – farmář.

Oproti tomu 2 školy nevyužijí JZZZ ani v příštím školním roce, a to z těchto důvodů:

- SOU Kyjov, obor vzdělání 41-51-H/01 Zemědělec – farmář, důvodem je ukončení vzdělávání v tomto oboru pro nízký počet žáků;
- SPŠ a SOŠ strojní prof. Švejcara Plzeň, obor vzdělání 23-57-H/01 Strojní kovář – podle vyjádření školy by žáci, které přijímají do tohoto oboru, závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání nezvládli (příliš vysoká obsahová náročnost).

Zbývající škola (SOU nábytkářské a SOŠ, s. r. o., Liberec, obor vzdělání 33-56-H/01 Truhlář) se zatím nedokázala jednoznačně vyjádřit, zda v příštím školním roce JZZZ využije, či ne. Jako důvod uvedla, že učitelé ani vedení školy stále nemají na uplatnění jednotného zadání při závěrečné zkoušce jednotný názor.

V případě 6 škol se zastoupením oborů vzdělání kategorie E, pro které jsou JZZZ zpracována, lze s výjimkou dvou škol (viz dále) obecně uvést, že jedním z důvodů nevyužití jednotného zadání při závěrečné zkoušce je teprve postupné seznamování se základními rysy koncepce NZZ a podobou JZZZ. Dané školy stále zvažovaly/zvažují, zda uplatnění jednotného zadání bude vzhledem ke studijním předpokladům žáků v těchto oborech vzdělání skutečně představovat očekávaný přínos.

Jak již bylo uvedeno, pouze 2 školy poskytly jednoznačné vyjádření, a to:

- SŠ MESIT, s. r. o., Uherské Hradiště, obor vzdělání 23-51-E/004 Zámečnické práce a údržba – jednotné zadání zcela jistě využijí ve šk. r. 2012/2013, v uplynulém šk. r. je neuplatnili proto, že bylo pozdě zpřístupněno, ve všech dalších oborech vzdělání JZZZ využívají;
- SOU Kyjov, obor vzdělání 41-51-E/06 Farmářské práce – JZZZ zde nebude využito z důvodu ukončení vzdělávání v tomto oboru (malý počet žáků);

V dalších školách editoři zaznamenali k využití JZZZ váhavější vyjádření, příp. i změnu názoru na základě poskytnutých informací:

- ZŠ a SŠ Březejc, Sviny, obor vzdělání 31-53-E/003 Tkalcovské práce – ve šk. r. 2011/2012 zde organizovali závěrečnou zkoušku poprvé, získávají v této oblasti první zkušenosti; o využití JZZZ ve šk. r. 2012/2013 zatím neuvažují, protože mají obavy, zda by žáci závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání zvládli;
- SOŠ a SOU Česká Lípa, obor vzdělání 33-57-E/02 Zpracování dřeva – o využití JZZZ ve šk. r. 2012/2013 doposud nejsou rozhodnutí, měli by zájem zapojit se do práce autorského týmu;
- SŠ a ZŠ DC90, s. r. o., Olomouc-Topolany, obor vzdělání 41-52-E/011 Zahradnické práce – po získání podrobných informací ke koncepci NZZ a o podobě JZZZ od editora zde svoje původní spíše odmítavé stanovisko k využití JZZZ změnili na vstřícný postoj k jeho uplatnění ve šk. r. 2012/2013;
- Střední lesnická škola a SOŠ sociální Šluknov, obor vzdělání 41-56-E/01 Lesnické práce – ve šk. r. 2012/2013 jednotné zadání při závěrečné zkoušce využijí, pokud se shodnou na tom, že odpovídá schopnostem a potřebám žáků oboru vzdělání kategorie E; zároveň projeví zájem o zapojení do práce autorského týmu.

Jednotná zadání pro obory vzdělání kategorie E byla školám postupně k dispozici teprve druhým školním rokem. Přesto se pro tento nový způsob konání závěrečné zkoušky rozhodlo ve šk. r. 2011/2012 již 61 % škol. Lze předpokládat, že pokud bude i nadále věnována náležitá pozornost poskytování podrobných informací a individuálních konzultací jednotlivým školám, budou JZZZ využívat ve stále větší míře. V neposlední řadě bude vhodné využít zájem jejich učitelů o zapojení do práce autorských týmů.

Následující tabulka uvádí přehled 112 monitoringů závěrečné zkoušky konané podle jednotného zadání.

Obor vzdělání (monitorující)	Škola	Zkouška
21-53-H/01 Modelář (Leoš Plíšek)	Vítkovická SPŠ a G Ostrava-Hrabůvka	ústní
23-51/H01 Strojní mechanik (Helena Jagošová)	SPŠ a OA Uherský Brod	ústní
23-51-E/004 Zámečnické práce a údržba (Jana Porvichová)	SŠ Hotelová a služeb Kroměříž	praktická
23-51-E/005 Zámečnické práce ve stavebnictví (Vladislav Kincel)	SŠ stavební a dřevozpracující Ostrava-Zábřeh	ústní
23-51-H/01 Strojní mechanik (Václav Čihák)	SŠ Horní Bříza	ústní
23-51-H/01 Strojní mechanik (Helena Jagošová)	SOŠ ekonomická a SOU Veselí nad Moravou	ústní
23-52-H/01 Nástrojař (Otta Klekner)	SOŠ a SOU Hradec Králové	ústní
23-55-H/02 Karosář (Petr Leníček)	Střední škola automobilní Holice	praktická
23-55-H/01 Klempíř (Jindřich Vodička)	SŠ řemesel Třebíč	ústní
23-56-H/01 Obráběč kovů (Vladislav Kincel)	Vítkovická SPŠ a G Ostrava-Hrabůvka	ústní
23-56-H/01 Obráběč kovů (Jaroslav Svoboda)	VOŠ, SŠ, COP Sezimovo Ústí	ústní
23-61-H/01 Autolakýrník (Michal Kirchner)	SPŠ dopravní Plzeň	ústní
23-62-H/01 Jemný mechanik – ŠVP Optik (Jaromír Ondráček)	OA, Hotelová škola a SOŠ Turnov	ústní
23-63-H/001 Hodinář (Miroslav Mencl)	SŠ obchodu a služeb Jihlava	ústní
23-65-H/009 Strojník – lodní doprava (Milan Sloup)	SŠ lodní dopravy a technických řemesel Děčín	ústní
23-65-H/01 Strojník (Petr Melichar)	SŠ technických oborů Havířov-Šumbark	ústní
23-68-H/01 Mechanik opravář motorových vozidel (Václav Poc)	SOU Blatná	ústní
23-69-H/01 Puškař (Milan Prskavec)	ISS – COP Brno	ústní

23-69-H/01 Puškař (<i>Milan Prskavec</i>)	SŠ – COP Uherský Brod	ústní
26-51-H/ 003 Elektrikář – silnoproud (<i>Luboš Znamenáček</i>)	SŠ – COP technickohospodářské Praha 9	ústní
26-51-H/01 Elektrikář (<i>Lenka Demjanová</i>)	SOU Hradec Králové	ústní
26-51-H/02 Elektrikář – silnoproud (<i>Lenka Demjanová</i>)	SOU Hradec Králové	ústní
26-51-H/02 Elektrikář – silnoproud (<i>Lenka Demjanová</i>)	SPŠ Třebíč	ústní
26-51-H/02 Elektrikář – silnoproud (<i>Václav Čihák</i>)	SOU elektrotechnické Plzeň	ústní
26-52-H/01 Elektromechanik pro zařízení a přístroje (<i>Luboš Znamenáček</i>)	SŠ průmyslová, strojnická, technická a VOŠ Chrudim	ústní
26-57-H/01 Autoelektrikář (<i>Ondřej Suchý</i>)	ISS technická Benešov	ústní
28-57-E/01 Keramické práce (<i>Vít Čmolík</i>)	SŠ Aloyse Klara Praha 4	ústní
28-57-H/01 Výrobce a dekoratér keramiky (<i>Věra Vašáková</i>)	SŠ Aloyse Klara Praha 4	ústní
28-57-H/01 Výrobce a dekoratér keramiky (<i>Věra Vašáková</i>)	SŠ Horní Bříza	praktická
28-58-H/01 Sklář – výrobce a zušlechťovatel skla (<i>Věra Vašáková</i>)	VOŠ sklářská a SŠ Nový Bor	ústní
28-63-E/01 Bižuterní výroba (<i>Jana Kottová</i>)	SŠ řemesel a služeb Jablonec nad Nisou	ústní
28-63-H/01 Výrobce bižuterie a dekorativních předmětů (<i>Jana Kottová</i>)	SŠ řemesel a služeb Jablonec nad Nisou	ústní
29-51-E/02 Potravinářské práce (<i>Zuzana Dvořáková</i>)	OU Vyšehrad Praha 2	praktická
29-51-E/02 Potravinářské práce (<i>Zuzana Dvořáková</i>)	OU a Praktická škola Hlučín	ústní
29-51-H/01 Výrobce potravin (<i>Hana Hendrychová</i>)	SOŠ obchodu a služeb Olomouc	praktická
29-53-H/01 Pekař (<i>Emma Baboráková</i>)	SŠ potravinářská a služeb Brno	praktická
29-53-H/01 Pekař (<i>Emma Baboráková</i>)	SŠ gastronomie a služeb Nová Paka	ústní
29-54-H/01 Cukrář (<i>Emma Baboráková</i>)	SŠ gastronomie a služeb Nová Paka	ústní
29-54-H/01 Cukrář (<i>Hana Hendrychová</i>)	SŠ prof. Zdeňka Matějčka Ostrava-Poruba	praktická
29-54-H/01 Cukrář (<i>Eva Rathouská Grmelová</i>)	SOŠ a SOU Kladno	praktická

29-54-E/003 Cukrářské práce (Jana Nováčková)	SOŠ a SOU Vlašim	praktická
2956H/01 Řezník-uzenář (Jana Nováčková)	SOŠ a SOU Polička	ústní
31-58-H/01 Krejčí – dám. oděvy, Krejčí – pán. oděvy (Libuše Burešová)	SOŠ a SOU Praha 5	praktická
31-58-H/01 Krejčí – dámské oděvy (Libuše Burešová)	SŠ gastronomie a služeb Liberec	ústní
31-59-E/01 Šití oděvů (Libuše Burešová)	SOŠ Bruntál	praktická
31-59-E/01 Šití oděvů (Libuše Burešová)	OU Cvrčovice	praktická
31-62-H/01 Výrobce pokrývek hlavy, 31-62-H/001 Kloboučník (Libuše Burešová)	SŠ MESIT, s. r. o. Uherské Hradiště	ústní
32-56-H/001 Sedlář (Barbora Anfilová Husová)	SOU služeb Praha 9	praktická
33-56-E/001 Truhlářské práce (Jana Motyková)	SOŠ stavební a zahradnická Praha 9	ústní
33-56-H/01 Truhlář (Jana Motyková)	SOŠ stavební a zahradnická Praha 9	ústní
33-58-E/01 Zpracovatel přírodních pletiv (Eva Rathouská Grmelová)	SŠ Aloyse Klara Praha 4	praktická
33-59-E/001 Čalounické práce (Barbora Anfilova Husová)	OU a Praktická škola Hořice	praktická
33-59-E/001 Čalounické práce (Barbora Anfilova Husová)	MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené Praha 5	ústní
33-59-H/01 Čalouník (Jana Motyková)	SŠ Aloyse Klara Praha 4	ústní
33-59-H/01 Čalouník (Jana Motyková)	SPŠ dopravní Plzeň	ústní
34-52-H/01 Tiskař na polygrafických strojích (Gabriela Šumavská)	SŠ polygrafická Praha, s. r. o. Praha 9	ústní
34-53-H/01 Reprodukční grafik (Jiří Cikán)	ISS polygrafická Brno	ústní
34-57-E/001 Knihařské práce (Gabriela Šumavská)	SŠ – Jedličkův ústav Praha 2	ústní
34-57-H/01 Knihař (Gabriela Šumavská)	SOŠ a SOU Lanškroun	praktická
36-52-H/01 Instalatér (Jana Malíková)	SOŠ a SOU stavební Brno-Bosonohy	ústní
36-52-H/01 Instalatér (Jana Malíková)	SOŠ stavební a zahradnická Praha 9	praktická
36-52-H/01 Instalatér (Jana Malíková)	SOU Loukovec, Hubálov Loukov	praktická

36-52-H/01 Instalatér (Jana Malíková)	SŠ polytechnická Brno	ústní
36-52-H/01 Instalatér (Jana Malíková)	SŠ strojírenská, stavební a dopravní Liberec	praktická
36-52-H/02 Mechanik plynových zařízení (Jana Malíková)	SOŠ a SOU stavební Brno-Bosonohy	ústní
36-55-E/001 Klempířské práce ve stavebnictví (Pavel Zsemberi)	SŠ lodní dopravy a řemesel Děčín	ústní
36-59-H/01 Podlahář (Jana Malíková)	SŠ polytechnická Brno	ústní
36-64-E/01 Tesařské práce (Pavel Zsemberi)	OU Hradec Králové	ústní
36-64-H/01 Tesař (Milan Ryl)	SOŠ technická a SOU Znojmo	ústní
36-66-H/001 Montér suchých staveb (Libuše Sýkorová)	SOU tradičních řemesel a VOŠ Brno	ústní
36-67-E/001 Zednické práce (Michael Stibůrek)	OU a Praktická škola Hořice	praktická
36-67-E/503 Stavební výroba (Karel Kroulík)	SŠ strojnická, stavební a dopravní Liberec	praktická
36-67-E/503 Stavební výroba (Karel Kroulík)	SŠ strojnická, stavební a dopravní Liberec	ústní
36-67-H/003 Kamnář (Michael Stibůrek)	SŠ Horní Bříza	praktická
36-67-H/01 Zedník (Jan Studýnka)	SOŠ a SOU Hustopeče	praktická
36-69-H/01 Pokrývač (Vladimír Ličman)	SOŠ a SOU Vyškov	ústní
37-51-H/01 Manipulant poštovního provozu a přepravy (Lukáš Hula)	SŠ informatiky a spojů Brno	ústní
37-52-H/01 Železničář (Milan Sloup)	SOŠ Nové Město na Moravě	praktická
39-41-H/01 Malíř a lakýrník (Michael Stibůrek)	SŠ polytechnická Brno	praktická
39-41-H/01 Malíř a lakýrník (Pavel Hospodka)	SŠ technická Praha 4	ústní
39-41-H/01 Malíř a lakýrník (Martina Gregorová)	SOŠ stavební a zahradnická Praha 9	ústní
41-56-H/001 Mechanizátor lesní výroby (Vratislav Dlohoš)	SŠ hospodářská a lesnická Frýdlant	ústní
41-51-H/02 Včelař (Zdeňka Szebestová)	SOU včelařské – Včelařské vzdělávací centrum, o. p. s. Nasavrky	ústní

41-52-E/008 Květinářské práce – květinářské a aranžérské práce (Bronislava Urbánková)	Střední zemědělská škola Olomouc	ústní
41-52-E/01 Zahradnické práce (Bronislava Urbánková)	OU Kelč	ústní
41-52-E/005 Sadovnické a květinářské práce (Karel Opočenský)	ZŠ a odborná škola Zbůch	ústní
41-52-H/01 Zahradník (Karel Opočenský)	SŠ sociální péče a služeb Záhřeb	ústní
41-53-H/01 Rybář (Karel Vávře)	SŠ lesnická a rybářská Bzenec	praktická
41-53-H/02 Jezdec a chovatel koní (Soňa Froňková)	Česká zemědělská akademie, střední škola Humpolec	ústní
41-54-H/002 Kovář a podkovář (Zdeněk Vítek)	SOŠ obchodní a SOU řemesel Moravský Krumlov	ústní
41-55-E/01 Opravářské práce (Miroslav Kolomazník)	SŠ sociální péče a služeb Zábřeh	ústní
41-55-E/01 Opravářské práce (Jiří Horák)	Gymnázium, SOŠ a SOU Mikulov	ústní
41-55-H/01 Opravář zemědělských strojů (Václav Hejda)	SOU Blatná	ústní
53-41-H/002 Ošetřovatel (Eva Stoklasová)	Církevní střední zdravotnická škola, s. r. o. Brno	ústní
65-51-E/501 Provoz společného stravování (Pavel Cielecký)	Výchovný ústav, ZŠ a SŠ Velké Meziříčí	ústní
65-51-H/01 Kuchař – číšník (Taťána Vencovská)	SOŠ a SOU Praha-Čakovice	praktická
65-52-E/001 Kuchařské práce (Pavel Cielecký)	SŠ zemědělství a služeb Město Albrechtice	ústní
66-51-E/01 Prodavačské práce (Jan Bierza)	OU a Praktická škola Hlučín	ústní
66-51-H/01 Prodavač (Hana Hušáková)	SŠ obchodní Kolín	ústní
66-52-H/01 Aranžér (Zuzana Dvořáková)	SOŠ a SOU Beroun-Hlínky	ústní
66-53-H/01 Operátor skladování (Jiří Mladý)	SOŠ a SOU Mladá Boleslav	praktická
69-51-H/01 Kadeřník (Věra Němcová)	SŠ obchodu a služeb Teplíce	ústní
69-54-E/01 Provozní služby (Věra Němcová)	SOŠ Liberec	praktická
69-54-E/01 Provozní služby (Věra Němcová)	SOŠ Liberec	ústní
69-55-E/005 Práce ve zdravotnických a sociálních zařízeních – pečovatelské práce (Jan Machač)	OU a Praktická škola Příbram IV	ústní

69-55-E/005 Práce ve zdravotnických a sociálních zařízeních – pečovatelské práce (Petra Makešová)	OU Kelč	ústní
82-51-H/ 04 Umělecký keramik (Marie Boumová)	SŠ řemeslná Jaroměř	ústní
82-51-H/012 Umělecký rytec (Blanka Vážná)	SOU služeb Praha 9	ústní
82-51-H/05 Vlášenkář a maskér (Věra Němcová)	SOŠ uměleckořemeslná, s. r. o. Brno	praktická
82-51-H/01 Umělecký kovář a zámečnick, pasíř (Jindřich Pelaj)	SŠ řemeslná Jaroměř	ústní
82-51-H/03 Zlatník a klenotník (Blanka Vážná)	SŠ řemesel a služeb Jablonec n. Nis.	praktická

7. Výsledky monitoringu závěrečné zkoušky podle jednotného zadání

7.1. Příprava závěrečné zkoušky podle jednotného zadání

Rozhodování o využití JZZZ

O využití jednotného zadání při závěrečné zkoušce v jednotlivých oborech vzdělání nejčastěji rozhodovalo vedení školy ve spolupráci s vybranými vyučujícími. Jednalo se zejména o učitele teoretických odborných předmětů a odborného výcviku, příp. o členy předmětové či metodické komise. Tento postup byl uplatněn v 88 navštívených školách (76 %).

V 17 školách rozhodlo o uplatnění JZZZ pouze vedení školy, v 6 školách ředitel/ka školy. V jedné škole rozhodlo vedení školy ve spolupráci s krajem.

Příprava závěrečné zkoušky

Všechny monitorované školy potvrdily, že při přípravě závěrečné zkoušky postupovaly podle pokynů k bezpečnému nakládání s JZZZ a plně využívaly bezpečnostní protokol. V žádné z nich se nevyskytly problémy se zabezpečením JZZZ před únikem informací. V této souvislosti dvě školy uvedly, že v předcházejícím školním roce byly postupy zabezpečení JZZZ zbytečně složité, což byl jeden z důvodů, proč jednotná zadání při závěrečné zkoušce neuplatnily. Ve školním roce 2011/2012 došlo v této oblasti ke zjednodušení, které podle jejich názoru významně usnadnilo realizaci potřebných opatření. Na tomto základě obě školy jednotná zadání při závěrečné zkoušce využily.

Z monitoringu dále vyplynulo, že při přípravě závěrečné zkoušky byly většinou využívány obě varianty JZZZ (tj. varianta pro učitele a varianta pro žáka) – jednalo se o 106 škol (95 %). Pouze s variantou pro učitele pracovalo 6 škol, potřebné podklady pro žáky z ní pověřený pracovník vyjmul a v odpovídajícím množství rozkopíroval.

Všechny navštívené školy potvrdily, že obě varianty JZZZ příslušných oborů vzdělání obsahovaly veškeré potřebné náležitosti. Respondenti opakovaně oceňovali zpracování správných řešení u témat písemné zkoušky a ve školách, které již vyučují podle ŠVP, konstatovali soulad obsahu témat jednotlivých zkoušek s tímto školním dokumentem.

Dále 111 škol (99 %) uvedlo, že v JZZZ nebylo třeba provádět žádné úpravy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Některé v této souvislosti doplnily, že ve šk. r.

2011/2012 neměly ve 3. ročníku žádné žáky s SVP, jiné sdělily, že charakter SVP jednotlivých žáků žádné zásahy do JZZZ nevyžadoval (ojediněle byl žákovi prodloužen čas na přípravu k ústní zkoušce, v jedné škole konali 2 žáci písemnou zkoušku se zapisovatelkou).

Pouze v jedné škole (SOŠ a SOU Vlašim, obor vzdělání 29-54-E/003 Cukrářské práce) bylo pro 2 žáky upraveno jednotné zadání tématu praktické zkoušky ve smyslu jeho zjednodušení. Jednalo se o žáky s individuálním vzdělávacím plánem, kteří při závěrečné zkoušce zhotovovali pouze jeden druh výrobků.

Metodická pomoc

Pro přípravu závěrečné zkoušky podle jednotného zadání poskytoval NÚV školám různé druhy metodické pomoci. Všechny školy obdržely metodickou příručku Závěrečná zkouška podle jednotného zadání ve škole – školní rok 2011/2012 a mohly využívat průběžně aktualizované webové stránky projektu. Pokud potřebovaly získat ještě některé další doplňující informace či přímou pomoc, pak jim byli k dispozici určení pracovníci NÚV prostřednictvím elektronických nebo telefonických kontaktů, příp. osobních konzultací v NÚV.

Při monitoringu bylo zjištěno, že 84 škol (75 %) čerpalo potřebné informace zejména z metodické příručky a webových stránek. Všechny z nabízených možností využilo 12 škol (11 %). Žádnou metodickou pomoc nepotřebovalo 7 škol (6 %) – JZZZ využívají již opakovaně a mají v této oblasti dostatečné zkušenosti.

Některé ze zbývajících 9 škol využívaly buď pouze webové stránky projektu (3 školy), přímou pomoc pracovníků NÚV (2 školy), nebo webové stránky projektu v kombinaci s drobnými konzultacemi s editorem (3 školy). Jedna škola (SŠ lesnická a rybářská Bzenec) postupovala pouze podle metodické příručky, kterou rozpracovala na podmínky školy s určením přímé odpovědnosti za realizaci jednotlivých kroků přípravy závěrečné zkoušky.

Všechny školy, které využily metodickou pomoc, se shodly na tom, že poskytnuté informace byly zcela dostatečné a srozumitelné. Některé z nich navíc poukázaly na vstřícný přístup pracovníků NÚV nebo uvedly svůj názor na webové stránky projektu, které hodnotily jako přehledné a dobře uspořádané.

7.2. Realizace závěrečné zkoušky podle jednotného zadání

Jak již bylo výše uvedeno, monitoring ve školách proběhl v termínech praktické a ústní zkoušky. Průběh praktické zkoušky byl monitorován ve 32 školách (28,5 %), ústní zkoušky v 80 školách (71,5 %). V jednotlivých částech dotazníku byly zaznamenávány i zprostředkované informace o zkouškách, kterých se editoři přímo neúčastnili. Poznatky z průběhu písemné zkoušky tak bylo možné získat ve všech školách, monitoring ústní zkoušky umožnil navíc zjistit i informace k průběhu praktické zkoušky.

Organizační zajištění závěrečné zkoušky ze strany školy

Z údajů uvedených monitorujícími vyplynulo, že odpovídající podmínky pro průběh závěrečné zkoušky se podařilo zabezpečit všem školám. Z přímých poznatků z monitoringu, příp. dodatečných informací ze škol, vyplynulo, že praktická zkouška obsáhla v podstatě všechny typy prostředí, ve kterých ji lze realizovat: školní dílny, příp. další školní prostory

určené pro výuku odborného výcviku, smluvní pracoviště ve firmách, kombinace odborných učeben školy s reálným prostředím, příp. pouze reálné prostředí (např. stavba, les, farma apod.). Přes rozmanitost prostředí konání praktické zkoušky nebyly v žádné škole zaznamenány problémy v jejím organizačním zajištění.

Ústní zkouška se konala v budovách škol, zejména pak v učebnách všeobecně vzdělávacích nebo odborných předmětů. Z monitoringů vyplynulo, že ve všech školách byly příslušné prostory pečlivě připraveny a zkouška probíhala v příjemném prostředí. Pokud to umožňoval charakter oboru vzdělání, byly v učebnách rovněž vystaveny výsledky praktické zkoušky jednotlivých žáků. U oborů vzdělání, v nichž součástí JZZZ tvořila samostatná odborná práce (SOP), byly vystaveny i svázané výtisky SOP jednotlivých žáků, příp. i výrobky zhotovené na základě této práce.

Všechny monitorované zkoušky probíhaly plynule, podle stanoveného harmonogramu. Pouze v jedné škole (SŠ MESIT, s. r. o., Uherské Hradiště) bylo při monitoringu ústní zkoušky zaznamenáno určité narušení jejího plynulého průběhu. Editorka k tomu uvedla, že v jedné místnosti byli zkoušeni žáci více oborů, určití členové zkušební komise se podle potřeby obměňovali, což si vyžádalo i jisté zásahy do administrativních postupů, takže došlo k několika prodlevám mezi zkouškami jednotlivých žáků.

Na základě dodatečných informací poskytnutých školami k průběhu písemné zkoušky lze uvést, že se v jejím zajištění nikde neprojeví problémy.

Připravenost pracovišť pro konání praktické zkoušky hodnotili všichni editoři jako plně odpovídající potřebám JZZZ. Ve všech školách byli žáci vybaveni vhodným pracovním oděvem, obuví a ochrannými pracovními prostředky. V průběhu zkoušky bylo důsledně sledováno dodržování předpisů BOZP, které je ve většině oborů vzdělání rovněž součástí hodnocení.

V případě ústní zkoušky bylo zjištěno, že většina škol (105 škol, 94 %) měla pro žáky připravené potřebné podklady, které jim usnadnily jak přípravu na zkoušku, tak i její konání. Jednalo se zejména o schémata, výkresy, obrázky, tabulky, modely, vzorky materiálů, surovin, podle možností i výrobků. U řady škol monitorující ocenili jejich výběr, příp. kvalitu zpracování. Oproti tomu v 7 školách žáci neobdrželi k vylosovanému tématu žádné podkladové materiály.

Při monitorování průběhu praktické zkoušky bylo potvrzeno plné respektování organizačních pokynů stanovených v JZZZ. Pouze v jedné škole (SOŠ stavební a zahradnická, Praha 9) byla zaznamenána drobná odchylka od stanovených organizačních pokynů – hodnocení žáků za určenou práci zde neprobíhalo na konci každého dne, ale až za celý objem práce na konci zkoušky.

Organizační pokyny k průběhu ústní zkoušky nebyly plně dodrženy pouze ve výše uvedených 7 školách (nepřipravenost podkladů pro žáky), v dalších 105 školách editoři odchylky nezjistili.

Komunikace učitele a žáků

K poskytnutí potřebných informací žákům monitorující shodně uváděli, že jak v případě praktické, tak i ústní zkoušky byly náležitě srozumitelné, vyčerpávající a zohledňující individuální potřeby žáků. V řadě škol si vyučující ověřovali, zda žák rozumí zadání tématu, a podle potřeby mu je blíže objasnili. Výjimku tvořila pouze jedna škola (VOŠ sklářská a SŠ Nový Bor), ve které nebyla žákům poskytnuta k ústní zkoušce žádná informace, po

vylosování čísla tématu dokonce neobdrželi ani jeho znění – všechna témata byla vytisknuta na jednom listě položeném na „potítku“ a žák si zde příslušné téma musel sám vyhledat.

Přístup učitelů k žákům v průběhu monitorovaných zkoušek byl rovněž shodně označován jako korektní a pedagogicky profesionální. Editoři opakovaně uváděli, že nižší počet žáků v příslušném oboru vzdělání umožňuje učitelům poznat jejich rodinné a sociální zázemí a uplatňovat k nim osobnější přístup.

Při praktické zkoušce žáci pracovali samostatně a soustředěně, bez zbytečné nervozity. Bylo zřejmé, že je příslušní vyučující předem seznámili s organizací zkoušky i s materiálním a technickým vybavením pracoviště. Učitelé byli vůči žákům vstřícní, průběžně sledovali jejich práci a kontrolovali její kvalitu. V případě potřeby kladli doplňující otázky, které žáky usměrnily ke správnému rozhodnutí v dalším postupu práce. Pokud se žáci v průběhu plnění zadaných úkolů obraceli na vyučující s dotazy, byl jim věnován náležitý prostor.

Rovněž při ústní zkoušce byla ve všech školách zaznamenána vstřícná atmosféra. Zkoušející a další členové zkušební komise dokázali vhodným způsobem zklidnit projevy zvýšené trémy a vnímat individuální dispozice žáků. Ve všech školách byla zaznamenána maximální snaha v podpoře samostatného vyjadřování žáků. Ke snadnějšímu vybavení potřebných vědomostí zkoušející využívali připravené podkladové materiály, praktické příklady, příp. zkušenosti žáků z odborného výcviku.

V případě charakteristiky projevu žáků u ústní zkoušky se monitorující vesměs shodovali na nízké úrovni vyjadřovacích schopností žáků, která negativně ovlivňovala uplatnění někdy i velmi dobrých odborných vědomostí. V jednotlivých školách byl sice u řady žáků zaznamenán souvislý samostatný projev, v převažující míře se však vyskytovalo spíše stručné zodpovídání doplňujících a návodných otázek. V případě oborů vzdělání kategorie E byl sice obecně zjištěn nesouvislý projev žáků, který však byl do značné míry ovlivněn druhem a stupněm jejich zdravotního postižení a zvýšenou trémou. I zde ale existovaly výjimky.

Ovšem v některých školách editoři shledali překvapivě vysokou úroveň komunikativních dovedností žáků, bezchybné používání odborné terminologie a kultivované vystupování.

Při zodpovídání otázek ze světa práce uplatňovali zkoušející ve všech školách praktický přístup. Se žáky vedli dialog zaměřený zejména na využití jejich osobních zkušeností a na příklady řešení různých životních situací.

Úroveň připravenosti žáků

Odborné dovednosti a vědomosti žáků prokazované při praktické zkoušce monitorující obecně hodnotili pozitivně, a to jako průměrné, v řadě případů i nadprůměrné. V případě oborů vzdělání kategorie H se dokonce opakovaně vyskytlo konstatování vysoké úrovně zručnosti některých žáků.

Výkony žáků u ústní zkoušky byly podle názorů monitorujících rozdílné (od velmi slabých po velice dobré), a to opět bez ohledu na obor vzdělání či školu. I zde se projevil přímý vztah k výsledkům vzdělávání dosahovaným jednotlivými žáky v průběhu celého studia a k jejich zájmu o zvolený obor vzdělání. V případě oborů vzdělání kategorie E byl výkon některých žáků rovněž ovlivněn druhem a stupněm jejich zdravotního postižení.

Ovšem i u této zkoušky označili editoři výkon žáků v některých školách za překvapivě kvalitní. Podle jejich vyjádření projevovali určití žáci nadstandardní odborné vědomosti.

Podle názorů vyučujících/zkoušejících a dalších členů zkušební komise mají žáci obecně větší problémy v oblasti písemného a ústního vyjadřování než v oblasti praktických činností. Ve výrazné většině tak dosahují lepších výsledků u praktické zkoušky oproti zkouškám písemné a ústní, v řadě případů se jedná o rozdíly až několika klasifikačních stupňů.

Dále tato skupina respondentů velmi často poukazovala na snižující se úroveň vědomostí a dovedností žáků ze základní školy, v řadě oborů vzdělání pak i na malý počet uchazečů o přijetí ke vzdělávání. Nízký zájem o studium v některých oborech vzdělání podle jejich názoru značně souvisí se změnami na regionálním trhu práce (zánik firem, ve kterých by bylo možné nalézt uplatnění). Tyto faktory pak značně omezují možnosti stanovení přísnějších kritérií přijímacího řízení, což ve svém důsledku negativně ovlivňuje kvalitu výsledků vzdělávání.

Pokud byly shledány rozdíly v připravenosti žáků, pak nikoliv mezi obory vzdělání, příp. školami, ale mezi jednotlivými žáky, vyplývající zejména z jejich vzdělávacích předpokladů a odpovídající výsledkům dosahovaným v průběhu studia. Tyto rozdíly se pak podle vyjádření vyučujících projevují i v zájmu o studovaný obor a motivaci ke vzdělávání. Jako významný motivační faktor byly označovány možnosti budoucího uplatnění absolventů daného oboru vzdělání na regionálním trhu práce. Zejména u žáků, kteří se cíleně připravují pro konkrétní firmu či rodinný podnik, se projevuje vyšší odpovědnost v přístupu ke studiu i k přípravě na závěrečnou zkoušku.

Přístup žáků k závěrečné zkoušce vyučující/zkoušející většinou charakterizovali jako odpovědný. Zejména v oborech vzdělání kategorie E uváděli, že žáci přikládají úspěšnému složení této zkoušky velký význam, se svými učiteli o ní diskutují zpravidla již od začátku 3. ročníku a pečlivě se na ni připravují.

Způsob hodnocení žáků

Z monitoringů vyplynulo, že zkoušející a další členové zkušební komise se ztotožnili s hodnoticími nástroji uvedenými v JZZZ jak k písemné, tak i k praktické zkoušce. Opakovaně se vyskytla pozitivní vyjádření ke stanovení procentního rozpětí při převodu dosažených bodů na klasifikaci, které bylo ve šk. r. 2011/2012 poprvé jednotně stanoveno v JZZZ všech oborů vzdělání. V této souvislosti respondenti zejména poukazovali na zvýšení objektivitu hodnocení žáků a na srovnatelnost hodnocení v rámci všech oborů, které jsou ve škole zastoupeny. Ve většině škol byli žáci s kritérii hodnocení seznámeni předem.

Hodnocení žáků při praktické zkoušce probíhalo ve všech školách podle pravidel a kritérií stanovených v JZZZ, k záznamu bodového ohodnocení dílčích a celkových výsledků zkoušky byly využívány doporučené hodnoticí tabulky. K hodnoticím nástrojům uvedly dílčí připomínky pouze 2 školy – jedna z nich navrhla zařazení dalšího kritéria hodnocení, druhá uvedla, že by hodnocení mohlo být přísnější.

K hodnocení ústní zkoušky monitorující většinou uváděli, že při návrhu klasifikace jednotlivých žáků vycházeli členové zkušební komise zejména z posouzení váhy otázek zařazených v daném tématu z hlediska jejich významu pro výkon příslušné profese.

Z vyjádření škol k hodnocení písemné zkoušky vyplynulo, že ve všech případech byly plně využity hodnoticí nástroje uvedené v JZZZ. Připomínky ke kritériím a pravidlům hodnocení se nevyskytly.

Z údajů monitorujících dále vyplynulo, že při hodnocení jednotlivých zkoušek se v žádné škole neprojevíly mezi členy zkušební komise zásadní názorové rozpory. Ve většině škol byl v návrzích klasifikace žáků zaznamenán vzájemný soulad, pokud se rozdíly výjimečně vyskytly, nebyly podstatné a členové komise bez problémů dospěli ke konsensu. Ve dvou školách o výsledné známce hlasovali, v jedné škole uplatnil rozhodující hlas předseda zkušební komise.

Při praktické zkoušce předkládali návrhy klasifikace zejména učitelé odborného výcviku, vedoucí učitelé odborného výcviku, příp. zástupce ředitele pro praktické vyučování. Jejich názor měl při projednávání hodnocení jednotlivých žáků rozhodující váhu. Pokud byl při zkoušce přítomen odborník z praxe, pak do samotného průběhu zkoušky obvykle nevstupoval, s vyučujícími však zpravidla probíral úroveň praktických dovedností jednotlivých žáků, příp. se vyjadřoval k dílčím výsledkům jejich práce. Celkové hodnocení žáka výrazněji neovlivňoval.

Na základě údajů z monitoringu ústní zkoušky lze obecně konstatovat, že nejdůležitější roli při zkoušení a také při hodnocení žáků zaujímali vyučující příslušných odborných předmětů (zkoušející učitelé). Pokud se mezi školami objevily rozdílnosti v samotném provádění hodnocení, pak v některých případech navrhovali známku zkoušející učitelé (tento postup byl uplatněn nejčastěji), příp. zkoušející učitelé a předseda zkušební komise, v dalších jednotliví členové zkušební komise. Odborníci z praxe byli přítomni při ústní zkoušce ve většině škol. K hodnocení aktivně přispívali sdělováním svých názorů na výkony jednotlivých žáků, do návrhů výsledné klasifikace však přímo nezasahovali. Pouze v jedné škole byl zaznamenán rozpor při hodnocení výkonu žáka mezi názorem odborníka z praxe a ostatních členů zkušební komise. V tomto případě rozhodli o výsledné známce předseda komise a třídní učitel.

Z vyjádření škol k hodnocení písemné zkoušky je patrné, že při klasifikaci jednotlivých žáků přikládali členové zkušební komise rozhodující váhu návrhu vyučujícího/vyučujících příslušných odborných předmětů.

Samostatná odborná práce

Samostatná odborná práce (SOP) byla při závěrečné zkoušce využita v 7 monitorovaných školách, a to v rámci praktické zkoušky v oborech vzdělání Hodinář, Cukrář, Kuchař – číšník, Včelař, Kadeřník, Umělecký kovář a zámečnick, pasíř a Umělecký keramik.

Ke srozumitelnosti a úplnosti údajů uvedených v podkladech ke zpracování SOP, které příslušné školy obdržely v lednu 2011 (a byly rovněž zařazeny jako příloha do JZZZ), neměli vyučující žádné připomínky. Podle údajů monitorujících byla SOP žákům zadávána v lednu/únoru, na její zpracování byly zpravidla poskytnuty 2 měsíce. V žádné škole nebyly zaznamenány problémy, všichni žáci odevzdali práce ve stanoveném termínu, v požadovaném rozsahu a formální úpravě. Rovněž zvládli i praktické provedení úkolu z SOP.

Všechny školy vyjádřily jednoznačně pozitivní názor na zařazení SOP do jednotného zadání. Uváděn byl zejména přínos pro žáky z hlediska prokázání jak odborných, tak i klíčových kompetencí (zejména využívání prostředků informačních a komunikačních technologií, práce s informacemi). Úroveň písemného zpracování SOP, její prezentace a obhajoba včetně výsledků praktického řešení byla rovněž celkově hodnocena kladně, u některých žáků jako standardní, u některých jako nadprůměrná.

V případě oborů vzdělání, ve kterých nebyla SOP součástí jednotného zadání, pouze dvě školy uvedly, že by zařazení SOP do závěrečné zkoušky napříště uvítaly (v oborech vzdělání Puškař a Pekař). Ostatní konstatovaly, že v „jejich“ oborech vzdělání není potřebná. Tento názor vyučující většinou zdůvodnili poukázáním na charakter oboru vzdělání, příp. vyjádřili obavy ze zbytečné zátěže žáků, kterou by zařazení SOP způsobilo.

Průběh závěrečné zkoušky

K písemné zkoušce monitorující zjišťovali čísla témat, která pro tuto zkoušku ředitel školy stanovil, včetně témat, která žáci daného oboru vzdělání nejčastěji volili. Tyto údaje budou využity při sestavování JZZZ pro školní rok 2012/2013.

Kromě toho zaznamenávali k písemné zkoušce i další údaje, z nichž vyplynulo:

Časový prostor poskytnutý žákům na volbu tématu se v jednotlivých školách pohyboval v rozmezí 10, 15 a 20 minut, přičemž nejčastěji zaujímal 15 minut. Pokud byly součástí JZZZ anotace témat, školy je vždy žákům předložily, aby jim volbu usnadnily (anotace byly zpracovány v případě rozsáhlých témat písemné zkoušky, která obsahovala např. řadu schémat, obrázků, výkresů apod.).

Všechny školy dále potvrdily, že 240 minut, stanovených vyhláškou č. 47/2005 Sb. pro konání písemné zkoušky, zcela odpovídá potřebám žáků, tj. obsahové náročnosti řešení jednotlivých témat. Někteří žáci odevzdali výsledky své práce v dřívějším časovém limitu, jiní limit využili plně.

Praktickou zkoušku podle JZZZ realizovalo 107 škol (tzn. 5 škol využilo při ZZ jednotné zadání částečně – při písemné a ústní zkoušce). Z JZZZ stanovili ředitelé škol pro tuto zkoušku nejčastěji jedno téma – celkem se jednalo o 69 škol (64 %). V ostatních školách bylo stanoveno více témat, ze kterých žáci losovali. V 16 školách byla z jednotného zadání vybrána 3 témata, v 10 školách žáci losovali ze 2 témat, v 5 školách ze 4 témat. Ve 4 školách byla stanovena 3 témata, v případě vždy jedné školy bylo žákům předloženo k losování 6, 7, 9, 12, resp. 13 témat.

Až na jednu výjimku všechny tyto školy potvrdily, že stanovená délka praktické zkoušky odpovídá obsahu jednotlivých témat a potřebám oboru. Pouze v jedné škole (SŠ Aloyse Klara, Praha 4) zkušební komise uvedla, že by v oboru vzdělání Výrobce a dekoratér keramiky měla být délka praktické zkoušky prodloužena na 2 dny, tzn. stanovena jednotně pro všechna zaměření oboru.

Pro ústní zkoušku bylo ve většině škol (91 škol, 81 %) stanoveno 25 témat. V případě 20 škol se jednalo o 30 témat, v jedné škole o 26 témat.

Časový limit, stanovený pro konání ústní zkoušky, označily všechny školy za odpovídající potřebám žáků. Ve dvou školách však zkoušející v této souvislosti uvedli, že 15 minut na konání dané zkoušky je vyhovující pouze v případě žáků, kteří nemají problémy se souvislým vyjadřováním a vykazují dobré studijní výsledky; slabším žákům se v tomto časovém limitu sice podaří zodpovědět odborné otázky, ale na otázku ze světa práce již časový prostor obvykle nezbude.

Poskytnutou možnost zařazení školní části v rámci některé zkoušky využilo 11 škol. Dvě z nich pro tento účel zvolily písemnou zkoušku (kde bylo možné podle uvážení nahradit v jednotlivých tématech označené otázky/úkoly), dalších 9 škol využilo pro zařazení školní části zbývající časový prostor v rámci praktické zkoušky (tzn. pokud praktická zkouška podle JZZZ nezaujímal veškerý čas stanovený vyhláškou č. 47/2005 Sb.). Většina škol tedy této možnosti nevyužila. Některé v této souvislosti konstatovaly, že JZZZ splňuje veškeré požadavky oboru a žádná doplnění ve smyslu školních specifik zde nejsou potřebná.

7.3. Názory na jednotné zadání

Při návštěvách škol si monitorující vymezili určitý časový prostor na rozhovory s odborníkem z praxe a s vyučujícími (zkoušejícími, dalšími členy zkušební komise, ředitelem školy aj.), ve kterých se soustředili na obecné otázky k JZZZ jako celku.

Názory odborníka z praxe

V termínech monitoringů byli odborníci z praxe přítomni v 96 školách (86 %). Celkově se shodli na tom, že konání závěrečné zkoušky podle jednotného zadání je potřebné a představuje velmi vhodné řešení ukončování odborného vzdělávání v oborech vzdělání kategorií H a E. Za výrazný přínos JZZZ považovali zvýšení objektivitu hodnocení žáků v příslušném oboru vzdělání, umožňující porovnání výsledků vzdělávání v jednotlivých školách.

Názorová shoda se rovněž projevila v kladném hodnocení kvality zpracování JZZZ jednotlivých oborů vzdělání. Témata jednotlivých zkoušek byla označena za obsahově a časově přiměřená požadavkům závěrečné zkoušky a odpovídající potřebám praxe. Opakovaně se vyskytlo konstatování, že v jednotném zadání jsou velmi vhodně propojeny teoretické vědomosti s praktickými dovednostmi, žáci prokazují kvalitní osvojení základů oboru, které jim bez větších problémů umožní uplatnit se i v rozdílně specializovaných firmách.

Pouze v případě jednoho JZZZ (obor vzdělání Strojník) odborník z praxe uvedl, že napříště bude třeba dbát o důslednější propojení zadaných témat s požadavky praxe. Dalšímu odborníkovi se zdála obsahová a časová náročnost jednotlivých zkoušek průměrná a podle jeho názoru by ji bylo vhodné zvýšit (JZZZ oboru vzdělání Spojový mechanik).

Pokud se odborníci z praxe vyjadřovali k výkonům žáků a k jejich klasifikaci, pak je hodnotili jako odpovídající jejich rozdílným studijním předpokladům, zájmu o obor a s ním související motivaci ke vzdělávání. Řada z nich označila prokazované odborné vědomosti a dovednosti žáků za překvapivě kvalitní. Často se však také vyskytlo poukázání na nedostatky v odborném vyjadřování a na terminologické nepřesnosti a na celkově nízké komunikativní schopnosti žáků. V této souvislosti někteří odborníci zmiňovali úbytky žáků v učebních oborech a problémy, které se v důsledku dané situace projevují v praxi.

Názory zkoušejících (vyučujících)

V rozhovorech s touto skupinou respondentů zaměřených na postoje k realizaci závěrečné zkoušky podle jednotného zadání monitorující celkově zaznamenali, že učitelé se s JZZZ ztotožnili a přijímají je kladně. Často bylo uváděno, že JZZZ usnadňuje přípravu závěrečné zkoušky a přispívá ke sjednocení názorů na hodnocení a klasifikaci žáků.

V případě odpovědí na dotazy k postojům rodičů k využití JZZZ se nejčastěji vyskytlo konstatování, že většina rodičů vzala informaci o konání ZZ podle jednotného zadání pouze na vědomí, někteří se však o JZZZ zajímali blíže a jeho využití školou hodnotili kladně.

Odezva na využití JZZZ školou ze strany zřizovatele byla většinou označována jako neutrální. Zřizovatelé byli o uplatnění jednotného zadání v jednotlivých školách informováni, souhlasili s ním, ale průběh závěrečné zkoušky a její výsledky včetně zkušeností škol blíže nesledovali. Ovšem i zde se vyskytly výjimky – zřizovatel kladně hodnotil iniciativu školy, seznámil se s podobou jednotného zadání a zajímal se i o přípravu a realizaci závěrečné zkoušky podle JZZZ, v jednom případě o využití JZZZ ve škole spolurozhodoval (Zlínský kraj).

Ze strany zaměstnavatelů školy opakovaně zmiňovaly obecně nízký zájem o přípravu budoucích zaměstnanců. Od toho se odvíjí i jejich přístup k získávání informací o JZZZ jako takovém i o jeho uplatnění při přípravě a realizaci závěrečné zkoušky v jednotlivých oborech vzdělání. Některé školy však uvedly, že zaměstnavatelé využití JZZZ uvítali a vnímají je z hlediska svých potřeb výrazně pozitivně.

Celkové zhodnocení JZZZ vyznělo ve všech školách kladně. Ke kvalitě zpracování jednotného zadání a k jeho vztahu k potřebám oboru a požadavkům praxe se nevyskytly žádné podstatné připomínky. Opakovaně se vyskytlo konstatování, že JZZZ pro šk. r. 2011/2012 zaznamenalo výrazný kvalitativní posun a nedá se mu nic vytknout.

Pokud některé školy nevyužily jednotné zadání při praktické zkoušce, pak zejména uváděly, že její zabezpečení bylo pro ně příliš náročné (vybavenost školy potřebným zařízením a nástroji, finanční náročnost materiálů apod.).

Tři školy upozornily na velkou administrativní zátěž při tisku témat zejména písemné zkoušky a doporučily, aby napříště došlo v této oblasti ke zjednodušení.

Všechny školy, které v tomto školním roce využily jednotné zadání v plném rozsahu, jednoznačně potvrdily, že je budou využívat i nadále. Rovněž školy, které při závěrečné zkoušce uplatnily JZZZ částečně, uvedly, že v příštím období je využijí v plném rozsahu.

7.4. Závěry

1. Monitoring prokázal jednoznačně pozitivní zkušenosti škol s přípravou závěrečné zkoušky podle jednotného zadání. Většina z monitorovaných škol využila JZZZ příslušných oborů vzdělání v plném rozsahu.
2. Téměř všechny školy se shodly na tom, že jim JZZZ usnadnilo přípravu závěrečné zkoušky. Nikde se nevyskytly problémy se zabezpečením JZZZ před zveřejněním. Obě varianty JZZZ (varianta pro učitele, varianta pro žáky) sledovaných oborů vzdělání obsahovaly veškeré potřebné náležitosti, získané podklady byly v potřebné kvalitě.

3. Při přípravě závěrečné zkoušky podle jednotného zadání školy využívaly všechny nabízené druhy metodické pomoci (metodickou příručku, webové stránky projektu, konzultace s pracovníky NÚV či jejich přímou pomoc). Poskytnuté informace označily za dostatečně srozumitelné a úplné.
4. Závěrečná zkouška podle jednotného zadání proběhla v monitorovaných školách bez problémů. Organizační zajištění jednotlivých zkoušek bylo ve všech případech hodnoceno kladně, v řadě škol jako nadstandardní. Rovněž nebyly zjištěny podstatnější rozpory s organizačními pokyny uvedenými v JZZZ k jednotlivým zkouškám.
5. Při hodnocení a klasifikaci žáků školy využívaly hodnoticí nástroje uvedené v JZZZ. Jejich zpracování označily za přínos pro objektivitu hodnocení žáků příslušného oboru vzdělání a pro možnost porovnání s ostatními školami.
6. Zařazení samostatné odborné práce (SOP) do jednotných zadání příslušných oborů vzdělání hodnotily školy jako přínosné pro žáky, žádné problémy s jejím využitím při závěrečné zkoušce nebyly zaznamenány. Rovněž se nevyskytly připomínky k podkladům, které školy k SOP obdržely. Ve dvou oborech vzdělání, v nichž nebyla SOP součástí JZZZ, vyučující doporučili zvážit její zařazení v příštím školním roce.
7. Odborníci z praxe, kteří byli ve školách přítomni v termínu monitoringů, shodně podpořili využívání JZZZ. Kvalitu zpracování jednotných zadání označili za velmi dobrou, obsahovou a časovou náročnost témat jednotlivých zkoušek celkově hodnotili jako odpovídající požadavkům závěrečné zkoušky i potřebám praxe.
8. Z rozhovorů s učiteli vyplynulo obecně kladné přijetí JZZZ. Zmiňováno bylo zejména usnadnění práce při přípravě závěrečné zkoušky a byl zdůrazňován přínos JZZZ pro sjednocení názorů na hodnocení a klasifikaci žáků. Jednotná zadání jednotlivých oborů vzdělání byla touto skupinou respondentů celkově hodnocena jako kvalitně zpracovaná, témata jednotlivých zkoušek jako přiměřeně náročná pro žáky a odpovídající potřebám oboru a praxe. Všechny školy, které ve šk. r. 2011/2012 při ZZ využily jednotné zadání, potvrdily, že je uplatní v celém rozsahu i v dalším školním roce. Totéž lze konstatovat i u většiny škol, které doposud podle JZZZ nepostupovaly.
9. V následujícím období bude třeba věnovat zvýšenou pozornost poskytování podrobných informací o koncepci NZZ a smyslu zavádění JZZZ v oborech vzdělání kategorie E včetně individuální práce s jednotlivými školami.

Věra Vašáková a kol.

Vyhodnocení závěrečných zkoušek podle jednotných zadání v roce 2011/2012.
Z pohledu škol, odborníků z praxe a editorů.

Vydal Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků v rámci národního projektu MŠMT Nová závěrečná zkouška 2. Projekt je spolufinancován z Evropského sociálního fondu a ze státního rozpočtu ČR.

Praha, říjen 2012

